

REGIO | HART VAN BRABANT

Jaarrapport 2017

Inhoudsopgave

1. Inleiding.....	5
Leeswijzer.....	6
2. Mens & Samenleving.....	8
2.1 Programmalijn Sociaal.....	9
2.1.1 Jeugd.....	9
2.1.2 Wmo.....	11
2.1.3 Arbeidsparticipatie.....	16
2.1.4 Integraal sociaal domein (uitvoeringsprogramma 3D).....	23
2.2 Programmalijn Veiligheid.....	24
2.3 Besteding van middelen.....	27
2.4 Jeugdhulp.....	28
3. Leefomgeving & Milieu.....	29
3.1 Programmalijn Aantrekkelijk.....	30
3.2 Programmalijn Bereikbaar.....	36
3.3 Programmalijn Concurrerend.....	41
3.4 Programmalijn Duurzaam.....	44
3.5 Besteding van middelen.....	47
4. Economie.....	48
4.1 Logistiek.....	50
4.2 Leisure.....	51
4.3 Smart Industry.....	52
4.4 Externe financiering.....	54
4.5 Algemeen.....	55
4.6 Middelen.....	57
5. Social Innovation en Bedrijfsvoering.....	58
5.1 Social Innovation.....	60
5.2 Bedrijfsvoering Regio Hart van Brabant.....	62
6. Paragrafen.....	66
6.1 Algemene dekkingsmiddelen, post onvoorzien en structureel/incidenteel....	67

7. Financiële rapportage	69
7.1 Rapportage in cijfers	70
7.1.1 Overzicht van baten en lasten in euro's	72
7.1.2 Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling 2017	74
7.1.3 Toelichting op de balans per 31 december 2017.....	75
7.1.4 Toelichting op de staat van baten en lasten	81
7.2 Wet Normering bezoldiging Topfunctionarissen	86
7.3 Overige gegevens	89
7.3.1 Algemene reserve	89
7.3.2 Voorstel resultaatbestemming.....	90
8. Vaststellingsbesluit	91

1. Inleiding

Voor u ligt het Jaarrapport Regio Hart van Brabant 2017. Het doet verslag over ondernomen activiteiten en bijhorende financiën op basis van de Begroting Regio Hart van Brabant 2017 (inclusief begrotingswijzigingen gedurende het jaar). De begroting 2017 is de eerste die werd uitgewerkt in lijn met de opbouw van de regionale Strategische Meerjarenagenda 2016-2020. U vindt in de begroting 2017 een aantal uitvoeringsprogramma's met daarin concrete activiteiten en projecten benoemd voor de periode 2016-2017. Over activiteiten die hun uitvoering al in 2016 vonden, leest u in ons Jaarrapport Regio Hart van Brabant 2016.

Het jaar 2017 was het tweede uitvoeringsjaar van onze regionale Strategische Meerjarenagenda 2016-2020. Deze agenda vormt per definitie de basis voor ons regionale handelen. De agenda werd in 2016 vastgesteld na een zorgvuldig voorbereidingstraject, waarvan ook de eerste regionaal gehouden Verenigde Vergadering onderdeel uitmaakte. De agenda is met goed gevolg ter instemming voorgelegd aan elk van de raden van de deelnemende gemeenten. In de agenda staat omschreven welke ambities we regionaal en via de Hart van Brabanttafel dan wel de Midpoint Brabanttafel willen realiseren. Deze ambities zijn benoemd op de domeinen Mens & Samenleving, Leefomgeving & Milieu en Economie, waarbij groei in het ene domein altijd hand in hand moet gaan met groei in beide andere domeinen.

De missie die in de Strategische Meerjarenagenda 2016 – 2020 is opgenomen, is de volgende:

“Onze regio heeft in 2020 groei gerealiseerd in economie, leefomgeving en maatschappij; in balans met elkaar. Daardoor ontstaat een weerbare samenleving met een excellent vestigings- en verblijfsklimaat voor bedrijven, bezoekers, burgers en studenten. Met digitalisering als hefboom, social innovation als onderscheidende werkwijze en de proeftuin als voorkeursvorm voor projecten, realiseren we deze groei sneller en meer dan elders.”

In 2017 besloten we eenmalig de inwonersbijdrage voor 2018 te verhogen om de programma's van Regio Hart van Brabant én Midpoint Brabant de ruimte te geven die we daarvoor nodig achtten.

In de organisatie en uitvoering was er in 2017 aandacht voor professionalisering in de brede zin van het woord. Regionale projecten en projectmatig werken werden onder de loep genomen. Zo werd de allereerste Dag van het Project RHvB gehouden, werden werkprocessen doorontwikkeld en stond de ondersteuning van de projectdriehoek centraal. Verder werd de toegankelijkheid van en grip op de financiële administratie verbeterd. En tot slot is in 2017 de basis gelegd voor stevige inzet op promotie, marketing en communicatie in het jaar 2018.

U zag in 2017 ook het afscheid van de vorige en de verwelcoming van de nieuwe voorzitter. In het algemeen bestuur en in de kring gemeentesecretarissen vonden meerdere wisselingen plaats. Gewaardeerde collega's vertrokken en nieuw elan werd verwelkomd. Regio Hart van Brabant en gemeente Tilburg organiseerden Koningsdag 2017. Het werd een zeer geslaagde dag en er schilde een sterke organisatie achter dit evenement. En op het moment van verschijnen, zijn de gemeenteraadsverkiezingen net achter de rug. In 2018 worden zowel nieuwe collegeleden als nieuwe raadsleden met open armen ontvangen in het mooie Hart van Brabant.

Het jaar 2017 stond in het teken van het realiseren van regionale ambities. Het was wederom een druk jaar waarin hard is gewerkt en veel is gebeurd. In veel gevallen met diverse samenwerkingspartners. U leest daarover in de volgende hoofdstukken. U bent bij deze uitgenodigd om ook in 2018 weer met ons door te bouwen op het sterke fundament dat gelegd is.

Leeswijzer

U leest in de volgende hoofdstukken over geboekte resultaten. De indeling sluit aan op die van de begroting 2017. De beleidsmatige verantwoording betreft de ondernomen activiteiten vanuit Regio Hart van Brabant. De financiële rapportage over de gemeenschappelijke regeling Regio Hart van Brabant vindt u in het laatste hoofdstuk van dit rapport. Aanvullend leest u, omdat deze mede gevoed worden door middelen uit Regio Hart van Brabant, ook over activiteiten die bij Midpoint Brabant plaatsvonden. Midpoint Brabant levert als zelfstandige stichting een eigen jaarrekening met verantwoording op.

Foto: nieuwe voorzitter Theo Weterings.

2. Mens & Samenleving

De ambitie van de regio binnen het kapitaal Mens & Samenleving is voor 2017 als volgt in de begroting omschreven:

“*Regio Hart van Brabant is in 2020 een weerbare samenleving: zorgzaam, inclusief en veilig. Iedereen kan er zolang mogelijk zelfstandig wonen, naar vermogen deelnemen aan de maatschappij en het arbeidsproces, en jongeren kunnen veilig opgroeien en ontwikkelen. Dat betekent onder meer dat we optimale jeugdzorg bieden, en dat we een regio nastreven die vrij is van jeugdwerkloosheid. Om dat te bereiken, laten we het eerder gehanteerde adagium ‘lokaal tenzij’ los en spreken voortaan over ‘regionaal omdat’. Over de totale breedte van de drie decentralisaties in het sociaal domein maken we de balans op van de maatschappelijke opgaven, hun complexiteit, en voor welke vraagstukken een regionale samenwerking meerwaarde heeft. Aan vluchtelingen en statushouders bieden we een effectieve en maatschappelijk verantwoorde opvang en begeleiding. De regio is de Nederlandse gidsregio als het gaat om neurologische aandoeningen. We hebben een rol als koploper op zorg, behandeling en begeleiding. Geëmancipeerde burgers zijn in mindere mate afhankelijk van de overheid, geven samen met stakeholders invulling aan de veranderopgave die het sociale domein heeft en hebben regie over de eigen gezondheid en de behandeling van ziekte. De regio is in 2020 aantoonbaar veiliger door een daling van het aantal woninginbraken, overvallen en berovingen op straat (WOS-feiten).”*

2.1 Programmalijn Sociaal

Uitvoeringsprogramma 2017 Regio Hart van Brabant

In 2017 is op het gebied van arbeidsparticipatie (AP), maatschappelijke ontwikkeling (MO) en de organisatie van jeugdhulp erg veel werk verricht. Daarnaast zijn diverse koppelingen gemaakt tussen de jeugdhulp en de Wmo en is onder andere gewerkt aan oplossingen voor de problematiek van '18-/18+'. Op het gebied van de samenwerking tussen de drie domeinen AP, MO en Jeugd zijn de afgesproken resultaten desondanks achtergebleven ten opzichte van de gestelde ambities (zie paragraaf 2.1.4). In 2018 wordt daarom extra aandacht geschonken aan de realisatie van deze ambities.

Het uitvoeringsprogramma 2017 van de programmalijn Sociaal omvatte activiteiten op de afzonderlijke aandachtsgebieden van jeugd, Wmo en arbeidsparticipatie, en een uitvoeringsagenda 3D. Daarbij wordt ook de verbinding met Midpoint Brabant gezocht. Vanuit arbeidsparticipatie bestaat een sterke samenhang met het arbeidsmarktprogramma van Midpoint Brabant. We blijven er op sturen dat de arbeidsmarktaanpak een integraal samenhangend geheel vormt. Ook is vanuit Regio Hart van Brabant verbinding gemaakt met het ontwikkelprogramma Care van Midpoint Brabant en is dit programma financieel ondersteund.

Binnen Regio Hart van Brabant stuurt het portefeuillehouderoverleg Maatschappelijke Ontwikkeling, Jeugd en Jeugdgezondheidszorg op totstandkoming van beleid en op de realisatie van acties en projecten. In het bijzonder stonden in 2017 de begeleiding van mensen met een beperking en ouderen via de Wmo en de begeleiding van kinderen en jongeren in de Jeugdzorg centraal. Vanuit het portefeuillehouderoverleg Arbeidsparticipatie is gewerkt aan de versterking van de arbeidsmarkt.

Het financiële resultaat van het programma Mens & Samenleving op hoofdlijnen vindt u aan het eind van paragraaf 2.2 (Veiligheid). Bij de toelichting op de jaarrekening is dit resultaat nader gespecificeerd.

2.1.1 Jeugd

Het grootste deel van de uitvoeringstaken voor de jeugdzorg door Regio Hart van Brabant wordt, via de bestuurscommissie, uitgevoerd door de gastheer gemeente Tilburg en kent een eigen deelbegroting. De belangrijkste onderwerpen en taken die daarin zijn opgepakt, zijn beschreven in paragraaf 2.3 Jeugdhulp van dit jaarverslag. In de informatiebrief 'Stand van Zaken Samen met de Jeugd Regio Hart van Brabant' van december 2017 zijn colleges en raden laatst geïnformeerd over de resultaten van de ontwikkelopgaven uit de 'Regionale Uitvoeringsagenda Jeugdhulp 2017'. In 2017 heeft de regionale samenwerking op het gebied van jeugdhulp een flinke stap in de ontwikkeling gezet.

Daarnaast zijn een aantal beleidsmatige taken zijn binnen de werkagenda en –begroting van Regio Hart van Brabant opgepakt door de portefeuillehouders Jeugd, al dan niet in samenhang met de portefeuilles MO en AP. Belangrijkste resultaat in 2017 is daarbij de oplevering van de nieuwe regionale Koers Jeugd(hulp) “Samen met de Jeugd”.

In de tabel op de volgende pagina is het opstellen en implementeren van een nieuw beleidskader Jeugd 2018-2021 benoemd en toegelicht. De overige resultaten worden in paragraaf 2.3 toegelicht.

Foto: Hart van Brabantdag, Debatkuip thema Jeugdwerkloosheid.

Wat wilden we bereiken in 2017?

Het opstellen en implementeren van een nieuw beleidskader Jeugd 2018-2021.

Wat hebben we hiervoor gedaan?

- | In het najaar van 2017 stelden we de nieuwe Koers “Samen met de jeugd” van Regio Hart van Brabant op in nauwe samenwerking met ouders, jongeren en vele professionals. De regionale koers staat niet op zichzelf, maar in goede verbinding met andere beleidsterreinen in het sociale domein. De belangrijkste bouwstenen zijn: ‘Het kind écht zien’, ‘Aandacht hebben’, ‘In verbinding werken’, ‘Erbij zijn’ en ‘Veiligheid voorop’. De koers is in december 2017 vastgesteld door de negen gemeenteraden van Regio Hart van Brabant. Over drie jaar is voorzien in evaluatie.

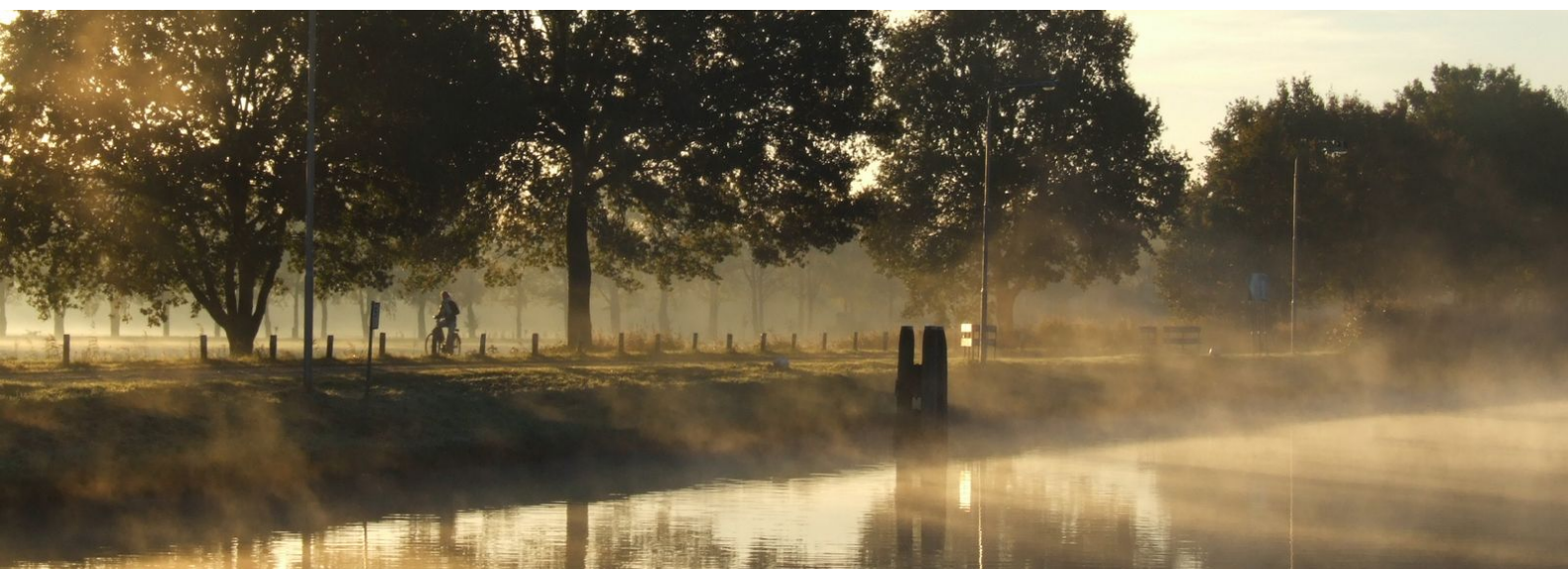
2.1.2 Wmo

De Wmo heeft binnen het kader van de Strategische Meerjarenagenda 2016-2020, naast de opgave 3D ook haar eigen opgave (1D). Het uitvoeringsprogramma Wmo 2017 is gestoeld op deze 1D-opgave. Het uitvoeringsprogramma laat zien welke onderwerpen de gemeenten in regionaal samenwerkingsverband op willen pakken, wat de veranderopgave is en welke doelen worden beoogd.

De uitvoering van dit Wmo-programma is afhankelijk van de beschikbare middelen (capaciteit, kennis, budget). De volgende onderwerpen zijn benoemd:

- | Opdrachtgeverschap/regeldruk: gezamenlijke inkoopbegeleiding,
- | Partnerschap/ontschotting,
- | Dementievriendelijke regio,
- | Vangnet en doorgeleiding,
- | Verwarde personen,
- | Beschermd wonen.

Het beleidskader Wmo is verder direct gelinkt met het programma Care vanuit Midpoint Brabant. De nadruk ligt op het faciliteren en verbinden van die twee, zowel procesmatig als uitvoeringsgericht vanuit de publieke taak.

Opdrachtgeverschap Wmo

Regeldruk ontstaat doordat gemeente in verschillende (sub)regionale samenwerkingsverbanden hebben ingekocht en hierbij niet eenduidig zijn in opdrachtgeverschap. De verkenning is gericht op de vraag of de sturing en bekostiging binnen de verschillende gemeenten constructief op elkaar af te stemmen is om de regeldruk te beperken.

Het project Opdrachtgeverschap heeft betrekking op harmonisatie van de inkoop Wmo. De activiteiten die in de uitvoeringsagenda Wmo benoemd staan, zijn allemaal uitgevoerd. Gemeenten hebben vervolgstappen gezet en onderzoeken de mogelijkheden om de inkoop Wmo samen te doen. Waalwijk heeft hierin in 2017 een afwijkend standpunt ingenomen en besloten om niet met gezamenlijke inkoop mee te doen. In 2017 zijn een inkoopnotitie en inkoopplan vastgesteld en is een bestuursakkoord ondertekend om deze samenwerking te bekrachtigen. De lokale colleges van de acht gemeenten hebben mandaat verleend aan hun portefeuillehouder MO om in het poho namens hun college van B&W besluiten te kunnen nemen over dit vervolgproces.

Partnerschap ontschotting

Schotten t.g.v. de transities en de prikkels die daaruit zijn ontstaan, kunnen leiden tot afwenteling waardoor zorgvragers tussen wal en schip vallen. Een regionale samenwerking bij het maken van afspraken met zorgverzekeraars en zorgkantoor, heeft als doel om integrale beleidskeuzes te bevorderen en perverse bekostigingsprijkkels te voorkomen.

Eind 2016 is de samenwerking met zorgverzekeraar VGZ vormgegeven in een regionaal convenant. Daarin zijn de volgende samenwerkingsthema's benoemd:

- Preventie
- Versterken samenwerking eerste lijn en sociale/toegangsteam
- Samenwerking jeugdhulp – medisch domein
- Versterken psychiatrieketen
- Kwetsbare ouderen
- Collectieve zorgverzekering voor minima

Medio 2017 is een start gemaakt met werkgroepen die per thema een concreet plan van aanpak uitwerkten. Deze worden in 2018 verder uitgewerkt en vervolgens uitgevoerd. Vanaf het tweede kwartaal 2018 wordt over de voortgang per thema gerapporteerd.

Daarnaast zijn (meer bottom-up) stappen gezet in het kader van andere opgaven van de Strategische Meerjarenagenda, bijvoorbeeld in het kader van de dementievriendelijke regio en beschermd wonen (zie onder).

Dementie vriendelijke regio

Een sluitende aanpak realiseren voor dementerenden, door samenwerking tussen alle partijen (o.a Wmo/Zvw/Wlz), gericht op het langer zelfstandig thuis wonen en deelnemen aan de samenleving.

We hebben met maatschappelijke partners gewerkt aan concrete resultaten. Het regionaal overleg dementie Midden-Brabant (negen gemeenten, CZ, VGZ, zorgnetwerk Midden-Brabant) heeft een notitie ketenzorg dementie opgesteld, waarin duidelijkheid wordt gegeven over de toekomst van zorg voor mensen met dementie.

Aan dit document is uitvoering gegeven door het uitwerken van de thema's in diverse werkgroepen. Dit zijn de thema's:

- Zorgverzekeraars en gemeenten maken sluitende afspraken met huisartsen over de wijze waarop zij invulling geven aan hun toegangsrol, en met instellingen maken zij sluitende afspraken over de wijze waarop invulling wordt gegeven aan casemanagement dementie.
- Invulling geven aan de taken van de dementieconsulenten.
- Vorming dementievriendelijke regio.
- Empowerment mantelzorg.
- In alle overlegstructuren en –momenten is ook volop aandacht geweest voor het delen van succesverhalen en het onderlinge leerproces.

Het thema dementie is *going concern* en behoeft geen extra aandacht meer. Het wordt vanaf 2018 meegenomen onder het project “Partnerschap ontschotting” en is geen apart thema/project op de uitvoeringsagenda MO.

Programma Care

Het verbinden en versterken van de samenwerking tussen bedrijven en instellingen rond de ‘care-sector’. Bijv. het persoonlijk gezondheidsdossier en de proeftuin dementie. Gestreefd wordt naar een volwaardige agenda Care en de verbinding tussen het poho MO en programma Care te versterken.

In 2017 hebben we (bestuurlijk en ambtelijk) deelgenomen aan de stuurgroep van de Care-agenda. We faciliteren de uitvoering van deze agenda om de transformatie en innovatie in het sociaal domein te versterken. In 2017 is prioriteit gegeven aan de thema's: “neurodomein” en “zelfmanagement”. Diverse projecten en pilots zijn uitgevoerd binnen de programma's proeftuin dementie en *e-health*.

Beschermd Wonen

Het realiseren van voldoende capaciteit van beschermde woonvormen, zorg en ondersteuning bij zelfstandig wonen voor inwoners met psychiatrische problematiek; daarbij werken de verschillende actoren en de regiogemeenten ketengericht samen.

In het kader van Beschermd Wonen, Opvang en Specialistische Vrouwenhulpverlening krijgen alle gemeenten hierin (gefaseerd) een eigen verantwoordelijkheid en taken.

In 2017 zijn we gestart met de voorbereidingen in het kader van deze verdere decentralisatie:

- Er zijn presentaties gegeven over bovenstaande ontwikkelingen om kennis te delen.
- De colleges van de negen gemeenten hebben besloten om samen te blijven werken op dit dossier van Regio Hart van Brabant en te komen tot een Meerjaren Regionaal Plan van Aanpak. Vanwege de inhoudelijke raakvlakken wordt de Collectieve Preventie GGZ en Verslavingszorg hieraan gekoppeld.
- In 2017 zijn de kaders voor het inrichtingsplan gemaakt. Ook is besloten de doelgroep Beschermd wonen LVB mee te nemen in de uitwerking van het plan.
- Kwartiermakers hebben de projectbrief verder uitgewerkt in een Regiovisie Beschermd Wonen, Maatschappelijke opvang, Preventieve GGZ en verslavingszorg. Hierin is meegenomen dat de voortgezette decentralisatie wat betreft de financiën landelijk is uitgesteld tot waarschijnlijk 2022. Desalniettemin is de wens door alle bestuurders van Regio Hart van Brabant uitgesproken om wel met elkaar de doorontwikkeling verder vorm te gaan geven. De regiovisie Beschermd Wonen, Maatschappelijke opvang, Preventieve GGZ en verslavingszorg is vastgesteld in het poho van 26 januari 2018. De gewenste inhoudelijke ontwikkeling brengt huisvestingsvraagstukken met zich mee. In 2017 is samen met werkgroep wonen en andere partijen het “Regionaal kader huisvesting bijzondere doelgroepen” opgesteld. Vanuit MO hebben is hier input voor aangeleverd.

Vangnet doorgeleiding

Het opsporen, benaderen en actief toeleiden van zorgwekkende zorgmijders naar passende zorg en ondersteuning.

In 2017 is de projectbrief “Kader inrichting van het Meerjaren Regionaal Plan Beschermd Wonen, Opvang en Preventieve GGZ en Verslavingszorg” vastgesteld. Er is een Programma van Eisen “Vangnet en Doorgeleiding 2018” opgesteld, waarmee continuïteit van zorg per 2018 gewaarborgd is. Dit PvE maakt onderdeel uit van de genoemde projectbrief. In 2018 wordt op regionaal niveau verder gewerkt aan dit thema.

Verwarde personen

Een sluitende aanpak realiseren tussen alle partijen (o.a. Wmo /Zvw/Wlz/veiligheid), om verwarde personen op straat in een crisissituatie, acuut toe te leiden naar passende zorg en ondersteuning, dan wel naar tijdelijke crisisopvang.

De gemeente Tilburg heeft in 2016 een projectplan "Aanpak Verwarde Personen" opgesteld, waarin tien deelprojecten zijn vastgesteld. Op 1 oktober 2018 moeten alle gemeenten en regio's beschikken over een goed werkende aanpak voor ondersteuning van mensen met verward gedrag. In 2017 zijn er stappen gezet in verschillende deelprojecten uit het projectplan. Het gaat hier om projecten die voor de hele regio Hart van Brabant worden uitgevoerd. Dit zijn de volgende:

- Een pilot met een SPOR (beoordelingslocatie) in Breda. Deze locatie is voor mensen uit de regio Breda en Hart van Brabant. Verblijf bij een SPOR is van korte duur. Wanneer iemand niet naar huis kan, zijn er noodbedden beschikbaar (*time out*). RIBW Brabant, SMO Traverse, Idris Amarant, Thebe en De Wever hebben gedurende een pilotperiode van 1 april 2017 tot en met 31 december 2018 zes *time out*-bedden beschikbaar gesteld.
- Voor het vervoeren van personen met verward gedrag die geen strafbaar feit hebben gepleegd, zijn in 2017 door gemeente Tilburg afspraken gemaakt en vastgelegd met de ambulancedienst (RAV Brabant Midden-West-Noord).
- Een pilot met de inzet van een Verpleegkundig Specialist GGZ (VS GGZ) ten behoeve van het Vangnet.
- Scholing van medewerkers in toegang en voorliggend veld door het geven van de cursus *Mental Health First Aid* (MHFA).

Er is in 2017 ook een start gemaakt met het inzichtelijk maken van de lokale acties die in de verschillende gemeenten nodig zijn om, gezamenlijk met de acties uit het projectplan, tot een sluitende aanpak te komen.

Deze acties zijn opgenomen in de notitie "Personen met verward gedrag lokale acties". Er zijn bouwstenen aangereikt voor een sluitende aanpak. Zowel regionaal als lokaal is aangegeven wat minimaal nodig is voor een goed werkende aanpak, vanuit het perspectief van mensen met verward gedrag én de samenleving. Deze notitie is in 2017 behandeld op het poho MO en ter vaststelling doorgeleid naar de lokale colleges. Met de vaststelling van de lokale acties, is deelproject 10 uit het Projectplan (Regionale samenwerking in Hart van Brabant) gerealiseerd.

Gedurende 2018 zal zowel op regionaal als lokaal niveau verder gewerkt worden aan de acties uit het projectplan en de notitie, om medio 2018 tot een sluitende aanpak te komen. Zo zullen in de periode van 1 december 2017 tot 1 september 2018 nog 240 deelnemers uit de hele regio worden getraind in MHFA.

2.1.3 Arbeidsparticipatie

Vanuit het poho Arbeidsparticipatie werken we aan een goed functionerende arbeidsmarkt voor werkgevers, werkzoekenden, werkenden en uitkeringsgerechtigden. Bij alle facetten die regionaal zijn neergezet in 2017 is samenwerking met werkgevers, kennisinstellingen, vakbonden en andere intermediairs noodzakelijk. Vandaar dat het programma van Midpoint Brabant onlosmakelijk is verbonden met dat van Regio Hart van Brabant.

We zetten op regionale schaal extra in om op termijn alle jongeren in de regio perspectief te bieden op een passende opleiding, werk en/of zorg. Dit heeft er onder andere toe geleid dat in de regio meer dan vijfhonderd jongeren extra in beeld zijn en meer dan de helft daarvan inmiddels in een passend traject aan perspectief werken. Met het neerzetten van een Loket Leren en Werken en daarbinnen een mobiliteitscentrum is de dienstverlening aan bedrijven, burgers en werkenden met een (om)scholingsvraag verbeterd. Dat is ook hard nodig willen we de intersectorale mobiliteit in de regio beter ondersteunen (uitval versus krapte). De publieke werkgeversdienstverlening aan bedrijven (ontzorgen) hebben we verder verbeterd door een regionaal team vanuit één visie en opdracht te laten werken voor alle doelgroepen.

In 2017 zijn we een verkenning gestart om te zien of het idee van 'MKB United' vormgegeven kan worden. Lukt het in de regio Midden-Brabant om op verschillende vlakken en met verschillende doeleinden het MKB beter te laten samenwerken? In 2018 zal dit met een advies en enkele gerichte *business cases* verder vorm krijgen. Via de ontwikkeling van de *Reshoring Connection* hebben we tot slot de regio landelijk en Europees als expertregio neergezet, die economische ontwikkeling en innovatie verbindt met het maatschappelijke vraagstuk om mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt naar werk te leiden.

Hieronder leest u over de in 2017 behaalde resultaten. De meeste van deze activiteiten, zoals de 'jeugdwerkloosheidsvrijeregio' zijn mede mogelijk gemaakt met middelen vanuit de begroting van Regio Hart van Brabant. Meestal zijn er ook andere, aanvullende financieringsbronnen gebruikt om deze activiteiten te realiseren.

Waar werkten we aan in 2017?

Transfercentrum en het LeerwerkLoket

Tot en met april 2018 kunnen we vierhonderd omscholingstrajecten financieren.

Wat hebben we hiervoor gedaan (een greep uit de activiteiten):

In 2017 troffen we voorbereidingen om medio 2018 het LeerwerkLoket en het transfercentrum definitief en duurzaam in te bedden in de regionale werkgeversdienstverlening. Daarmee wordt het een onderdeel van het regionale arbeidsmarktecosysteem en kunnen we verder bouwen aan de uitdagingen van de toekomst op de arbeidsmarkt.

Begin 2017 is het beoogd aantal deelnemers in het sectorplan bijgesteld naar vierhonderd. Tot en met december 2017 zijn 223 deelnemers bemiddeld. Begin 2018 is daarom het beoogd aantal deelnemers bijgesteld naar 270. Een verdere en meer gespecificeerde verantwoording van de activiteiten van het LeerwerkLoket en het transfercentrum is terug te vinden in het jaarverslag van Midpoint Brabant. Er worden twee regionale mobiliteitscentra ontwikkeld, zowel voor Leisure als Logistiek.

De (landelijke) *lessons learned* van de sectorgelden worden gebruikt om de mobiliteitscentra op te nemen in de regionale infrastructuur en succesvol te laten functioneren.

<p>Platform promotie Techniek Het versterken en bijdragen aan het Platform Promotie en Techniek.</p>	<p>Platform Promotie Techniek Midden-Brabant (PPTMB) is eind jaren '90 opgericht door onderwijs, werkveld en overheid voor een planmatige promotie van techniek door nauwe samenwerking tussen deze drie partijen, vooral gericht op het onderwijs. Via Midpoint Brabant is in 2017 de provinciale projectsubsidie Veerkrachtige Arbeidsmarkt verkregen: daarmee kon het PPTMB worden voortgezet. In het jaarverslag van Midpoint Brabant worden de acties die zijn uitgevoerd door het PPTMB toegelicht.</p>
<p>Asielmigranten werk bieden Snelle integratie van nieuwkomers is belangrijk voor henzelf én voor de ontvangende samenleving. Succesvolle integratie draagt bij aan optimale zelfredzaamheid en een inclusieve, ongedeelde samenleving. Echter, bekend is dat te veel vluchtelingen in de inactiviteit van de bijstand belanden of onder hun niveau functioneren. Doel is om asielmigranten vroegtijdig werkervaring op te laten doen, zodat ze hun talenten in de economie te gelde kunnen maken.</p>	<p>Pilot "Competence Card" Samen met het arbeidsmarktinstuut Reflect van Tilburg University en het COA, vullen vluchtelingen een digitale competentiekaart in. Door de wetenschappelijke opbouw en het gedetailleerde overzicht is de matching met vacatures eenvoudiger gemaakt, zowel voor laag- als hoger geschoolde vluchtelingen.</p> <p>Verwachte eindresultaten Op basis van twee opvanglocaties werd verwacht dat Tilburg in 2017 negenhonderd en vanaf 2018 jaarlijks zeshonderd asielenmigranten zou opvangen. Hiervoor zouden jaarlijks 390 <i>Competence Cards</i> nodig zijn.</p> <p>Resultaten en acties Wegens de terugloop in de instroom van het aantal statushouders binnen de regio (met de sluiting van de opvanglocaties in Tilburg als gevolg) bleken minder <i>Competence Cards</i> nodig. Daarnaast bleek dat de COA zich niet wilde verbinden aan het concept.</p> <p>Vervolg Binnen de brede aanpak van integratie en participatie van vluchtelingen vinden nog steeds veel activiteiten plaats. Er wordt bijvoorbeeld gewerkt aan versterking van het regionaal onderwijsaanbod, door in samenwerking met Tilburg University een speciaal schakeljaar (pre-bachelor WO) vorm te geven voor de talentontwikkeling van hoogopgeleide vluchtelingen. Met het UAF heeft de gemeente Tilburg een convenant gesloten waarmee het voor vluchtelingenstudenten mogelijk wordt gemaakt om op basis van een maatwerk aanpak te studeren met behoud van uitkering. Via deze weg hebben we het onderwijsaanbod in onze regio versterkt, aangezien een dergelijke pre-bachelor alleen in Amsterdam (VU) werd aangeboden. De focus in het jaar van de pre-bachelor ligt op taal en studievaardigheden met mogelijk arbeidsmarktgerelateerde aanvullingen (modules). Nadat studenten dit jaar hebben doorlopen, kan een deel uitvallen en het overige deel stroomt door – op basis van advies – naar hbo of wo. Dit schakeljaar fungeert in die zin als een soort poort voor het reguliere studietraject en vervangt deels de inburgering. De focus ligt niet</p>

---

op de kortste route richting de arbeidsmarkt (Participatiewet), maar hoe de talenten van vluchtelingen ontwikkeld kunnen worden, wat op termijn resulteert in waardevolle bijdragen aan de samenleving/arbeidsmarkt. De gemeente Tilburg heeft € 50.000 aan subsidie aan Tilburg University gegeven als bijdrage voor de opzet en uitvoering van de pre-bachelor voor de eerste twee jaar. Momenteel wordt gekeken hoe de regio hierop kan aanhaken.

Voortgang HOB (Huisvesting, Opleiding en een Baan) Waalwijk

Het HOB-project is voor de zomervakantie 2016 gestart. Nog voor eind 2016 waren circa zestig trajecten gestart.

Lessons learned/knelpunten:

- Inburgeringstrajecten werken vertragend (tijden van de lessen en duur van het traject).
- Geen financiële prikkel om te werken in de situatie van echtpaar (meesten zijn gehuwd en hebben kinderen). Een casus hierover volgt.
- Statushouders hebben ontzettend veel begeleiding nodig (onbekend met alle wet- en regelgeving).
- Werknemersvaardigheden en opleidingsniveau verschillen wezenlijk van wat de Nederlandse arbeidsmarkt vraagt op dit moment. Verwachtingen van de mensen zijn hoog en stroken vaak niet met wat ze hier kunnen doen met hun werkervaring.
- Hoogopgeleide mensen krijgen we moeilijk op een geschikte arbeidsplaats/stage/WEP.

MKB united

Werken aan een ecosysteem voor MKB-innovaties.

Het project beoogt ontwikkel- en groeikansen voor het MKB te bewerkstelligen, waardoor de veerkracht van de regionale economie toeneemt. Tegelijkertijd worden hiermee maatschappelijke vraagstukken aangepakt, zoals een verbeterde aansluiting van onderwijs op bedrijfsleven en kansen op de arbeidsmarkt. MKB United draagt ertoe bij dat er een goed samenwerkingsnetwerk van MKB-bedrijven kan ontstaan, waardoor er veel kennis en innovatiekracht vrijkomt. Dat is belangrijk voor de (door)ontwikkeling van bedrijven en dus voor de economie en werkgelegenheid van Midden-Brabant. De opdracht is in 2017 verstrekt, de eerste resultaten worden in maart 2018 gepresenteerd.

Ondernemersakkoord

Het ondernemersnetwerk voor het Ondernemersakkoord laten groeien.

Via het netwerk van het Ondernemersakkoord zijn 453 mensen geplaatst op werk (389 op een betaalde baan en 64 op een werkervaringsplek). De groei van het netwerk verloopt gestaag. Met tien nieuwe partners in 2017 heeft het netwerk nu bijna honderd aangesloten bedrijven.

Stimuleringsfonds Arbeidsmarkt Midden-Brabant

Regionale bestuurders hebben zich eind 2017 opnieuw gecommitteerd aan het Stimuleringsfonds Arbeidsmarkt Midden-Brabant door een budget te creëren van € 300.000 met de gerealiseerde middelen uit het Europese Sociaal Fonds (ESF).

Provinciale subsidie voor stimuleringsfonds

Aanvullend is opnieuw provinciale subsidie toegekend (€ 398.000) voor het fonds. Hiermee kunnen we het bedrijfsleven blijven uitdagen om op innovatie wijze de re-integratie van werkzoekenden vorm te geven.

Reshoring, stimuleringsfonds 2.0

Een *reshoring tool* in gebruik nemen. Regio Midden-Brabant profileren op dit thema.

De inzet van het Stimuleringsfonds Arbeidsmarkt Midden-Brabant wordt voortgezet als middel om innovatie binnen bedrijven mogelijk te maken en mensen uit de onderkant van de arbeidsmarkt aan de slag te helpen. Daarbij willen we de *reshoring*-activiteiten uitbreiden tot een volwaardige (strategische) aanpak en de dienstverlening op het gebied van *reshoring* professionaliseren.

Verwachte eindresultaten

Inzet van het Stimuleringsfonds als (smeer)middel om verschillende vormen van innovatie binnen bedrijven te ondersteunen. *Reshoring* is daar één mogelijke variant van.

Resultaten en acties

Het platform Reshoring Connection is eind 2016 gelanceerd en is voor bedrijven en partners de vindplaats voor informatie over de laatste ontwikkelingen. Daarmee hebben we een belangrijke stap gezet in de verdere professionalisering. Het platform is daarnaast de toegang voor bedrijven om een brede set aan dienstverlening te ontsluiten, zowel publiek als privaat. Inmiddels zijn vijf regio's concreet geïnteresseerd in de werkwijze en hebben de tool en de bijbehorende training/dienstverlening ingekocht. Ook hebben twee kennissessies bij bedrijven plaatsgevonden waarbij landelijke en regionale geïnteresseerde partijen aanwezig waren. Het Stimuleringsfonds heeft opnieuw diverse aanvragen in behandeling genomen van bedrijven die innovaties willen doorvoeren. Over de totale looptijd van het Stimuleringsfonds zijn 38 aanvragen ingediend, waarvan er zeventien zijn toegekend en 21 afgewezen. De afgewezen aanvragen passen over het algemeen onvoldoende binnen het uitgangspunt van innoveren en het creëren van nieuwe werkgelegenheid. Op basis van de evaluatie is een '*Quick scan light*' ingevoerd. Deze wordt toegepast bij subsidieaanvragen boven de € 40.000.

	<p>Ontwikkelingen en risico's</p> <p>Het Stimuleringsfonds is gevormd door inzet van publieke middelen. Uit een evaluatie blijkt dat de inzet van revolverende (tijdelijke en terug te betalen) financiering niet het beoogde effect heeft. In de doorontwikkeling van het fonds hebben we de voorwaarde van het revolverende aandeel losgelaten. Ervaring leert dat niet alle aanvragers kunnen voldoen aan alle voorwaarden, waardoor de daadwerkelijke uitbetalingen vanuit het Stimuleringsfonds lager (kunnen) liggen. Om het risico op onderbesteding te verminderen, wordt de komende periode extra ingezet op het (opnieuw) onder de aandacht brengen van het Stimuleringsfonds bij een brede kring van werkgevers.</p>
<p>Jeugdwerkloosheid Streven naar een jeugdwerkloosheidvrije regio.</p>	<p>Het uitvoeringsprogramma van de jeugdwerkloosheidvrije regio Midden-Brabant valt onder Midpoint Brabant en wordt ook in het jaarverslag van Midpoint Brabant uitgebreid verantwoord. Het doel is om een sluitende aanpak te realiseren; waarbij alle werkloze jongeren in onze regio (die we in beeld hebben), tijdig de juiste ondersteuning krijgen richting werk, onderwijs of zorg.</p> <p>Resultaten 2017</p> <p>Een totaalbeeld van resultaten en acties wordt uitgebreid(er) beschreven in het jaarverslag van Midpoint Brabant. Ruim 520 jongeren die voorheen buiten beeld van instanties waren, hebben gebruik gemaakt van een vorm van dienstverlening door het Jongerenpunt, variërend van kort advies, inzet van een loopbaanoriëntatietraject tot aan een Startersbeurs of een intensief re-integratietraject. Dit heeft geleid tot 250 jongeren die zijn gestart met werk of scholing. Dit aantal komt bovenop de reeds bestaande inzet van gemeenten (Participatiewet) en UWV (WW en Wajong).</p>

Baanafspraken

Het realiseren van zo veel mogelijk baanafspraken door het Regionaal werkbedrijf.

In 2017 heeft het regionaal portefeuillehouderoverleg Arbeidsparticipatie de missie bekrachtigd om vanaf maart 2018 een optimale match tussen werkgevers en werkzoekenden na te jagen, met oog voor duurzaamheid en kwaliteit. Dit gebeurt vanuit een gezamenlijke regionale verantwoordelijkheid in de arbeidsmarktregio Midden-Brabant, met een gezamenlijk inzicht in de doelgroepen en met gezamenlijke aanbodversterking en dienstverlening. Het regionaal werkbedrijf gaan we inbedden in deze regionale aanpak met behoud van specifieke aandacht voor de doelgroep arbeidsbeperkten.

In vergelijking met de landelijke cijfers hebben we in onze regio een beperkte groei gerealiseerd in het aantal banenafspraken ten opzichte van de nulmeting. Zoals eerder geconcludeerd hebben onze beleidskeuzes in Tilburg rondom de afbouw van WiW-ID-banen een dempend effect op het aantal banenafspraken. Wanneer we daarvoor corrigeren (inclusief 60+-groep) zien we dat we de landelijk doelstelling hebben behaald. Wanneer we de 60+-groep buiten beschouwing laten - waar reden voor is aangezien deze groep nog gewoon aan het werk is/was tot aan pensioen - lopen we een kleine honderd baanafspraken achter op de doelstelling.

Human Capital Agenda's

Het opleveren van agenda's voor Leisure, Logistiek en Techniek of daarvoor een basis leggen.

De Human Capital Agenda (HCA) voor de Logistiek is opgeleverd. In 2017 is het Deltaplan Techniek gemaakt. Dit vormt de basis voor de HCA Techniek waaraan in 2018 wordt gewerkt. In 2017 is de werktafel Human Capital Leisure opgericht met diverse bedrijven, zoals Libéma, MKB Oisterwijk en de Efteling. Vanuit die tafel wordt nu gewerkt aan de HCA Leisure.

Foto: Bernd Roks in dialoog, Hart van Brabantdag, Qlubhouse.

2.1.4 Integraal sociaal domein (uitvoeringsprogramma 3D)

In de begroting van 2017 vindt u een uitvoeringsagenda '3D'. In aansluiting op de ambities van de Strategische Meerjarenagenda 2016-2020 zijn daarin vier opgaven benoemd:

- | Jeugdwerkloosheidsvrije zone,
- | Partnerschap: versterken van de integrale aanpak,
- | Opdrachtgeverschap: intensivering samenwerking inkoop,
- | Preventie en vroegsignalering.

Jeugdwerkloosheidsvrije zone

De aanpak van de jeugdwerkloosheid is vanuit het arbeidsmarktprogramma succesvol gestart, zo las u in de voorgaande paragraaf. De beschikbaarheid van personele capaciteit vanuit de regiogemeenten om nog uitgebreider invulling te geven aan dit project is in 2017 een belangrijk knelpunt geweest. En ook de integrale aanpak in samenhang met jeugdzorg en MO verdient nog extra aandacht.

Versterking integrale aanpak

Bij het versterken van een integrale aanpak is de samenwerking met partners zoals zorgverzekeraars, woningbouwcorporaties, zorgaanbieders etc. een wezenlijk onderdeel van de aanpak. In 2017 is een (voorzichtige) start gemaakt met dit onderwerp en de basis gelegd voor een regionale aanpak. Binnen dit onderwerp onderscheiden we verschillende deelprojecten die we in samenhang met elkaar aanpakken.

Intensivering samenwerking inkoop

De intensivering van de samenwerking op het gebied van inkoop vond vooral plaats via de resultaatgerichte inkoop voor WMO-begeleiding, aanvullend op die van jeugd. Ondanks het streven om per 1 januari 2018 met deze gezamenlijke inkoop te starten, is de start uitgesteld tot 1 april 2019. Vooralsnog is de samenwerking op het gebied van resultaatgerichte inkoop dus beperkt tot WMO en jeugd. De afspraak dat er een verkenning zou plaatsvinden waarbij ook arbeidsparticipatie betrokken zou zijn, is in 2017 niet gerealiseerd. Vanuit arbeidsparticipatie wordt de noodzaak hiertoe wel benadrukt.

Preventie en vroegsignalering

De noodzaak van preventie en vroegsignalering wordt breed onderschreven. Vanuit de jeugdzorg is in 2017 het stimuleren van het gebruik van de meldcode kindermishandeling en het tegengaan van huiselijk geweld (Veilig Thuis) is in 2017 aangepakt. Preventie en vroegsignalering voor het brede sociale domein als geïntegreerde aanpak, is in 2017 (nog) niet opgepakt.

2.2 Programmalijn Veiligheid

Om de regio Hart van Brabant een prettige regio te maken en te houden om in te wonen, leven, werken en recreëren, hebben ook de veiligheid en leefbaarheid van de regio bestuurlijke prioriteit. Onze inzet is gericht op één gezamenlijk maatschappelijk doel: de regio is leefbaar en veilig.

De sturing op uitvoering van publieke taken in dit verband verloopt via bestaande gremia die in de regio in dit kader zijn opgezet, zoals het zorg- en veiligheidshuis en de Districtelijke Driehoek. Overige regionale inzet wordt aangestuurd door de portefeuillehouders openbare orde en veiligheid. Voor onze ambities werken we daarnaast via een participatie in het *Dutch Institute for Technology, Safety & Security* (DITSS), nauw samen met andere organisaties o.a. uit het bedrijfsleven.

Wat wilden we bereiken in 2017?

Gezamenlijk beleid voeren ter verbetering van veiligheid en leefbaarheid, bestuurlijke maatregelen die de georganiseerde criminaliteit in de activiteiten belemmeren of frustreren, en samen werken aan *intelligence*.

Wat hebben we hiervoor gedaan?

Op basis van het Regionaal Beleidsplan 2015-2018 van de politie-eenheid Zeeland-West-Brabant en de lokale veiligheidsplannen op het gebied van integrale veiligheid, zijn in de Districtelijke Driehoek afspraken gemaakt tussen de gemeenten, politie en het OM over veiligheid en de aanpak van een aantal prioriteiten, waaronder WOS-feiten (woninginbraken, overvallen en straatroof), ondermijnende criminaliteit en jeugdproblematiek.

Aanpak WOS (woninginbraken, overvallen, straatroof)

In 2017 was er opnieuw sprake van een verdere afname van het aantal woninginbraken. In het district Hart van Brabant werden 1.000 woninginbraken gepleegd (2016: 1.046). De verhouding “poging tot : voltooide woninginbraak” blijft in 2017 ten opzichte van 2016 met 29% poging om 69% voltooid, nagenoeg onveranderd. Uit de cijfers blijkt dat woningen die zijn voorzien van een Keurmerk Veilig Wonen niet of nauwelijks worden bezocht door inbrekers.

Er werd in 2017 doorlopend ingezet op preventiemiddelen, zoals het stimuleren van het Keurmerk Veilig Wonen, met specifiek aandacht voor het versterken van de eigen kracht van burgers, de inzet van middelen als ANPR-camera's, lokmiddelen, spandoeken, Whats-appgroepen, de buurttent, alsmede de inzet van buurtpreventieteams. De gemeenten maakten waar mogelijk in de aanpak van WOS-feiten gebruik van bestuursrechtelijke maatregelen in aanvulling op het strafrecht. Zo werd onder andere veelvuldig gebruik gemaakt van het bestuurlijke verbod om inbrekerswerktuigen mee te voeren (bepaling in de APV). Personen die met inbrekersgereedschap worden aangetroffen, kunnen een bestuurlijke dwangsom van € 2.500 opgelegd krijgen. In 2017 werden ruim tachtig waarschuwingsbrieven verstuurd, er werden nog geen daadwerkelijke dwangsommen verbeurd. Ook werden er gerichte interventies op persoons-, straat-, buurt- en/of wijkniveau ingezet op basis van informatie die bekend is bij gemeenten, politie en/of OM. Daarbij werd geïntensiveerd op de ISD-maatregel (Inrichting Stelselmatige Dader). Binnen de integrale persoonsgerichte aanpak bij zeer actieve veelplegers van HIC-feiten (*high impact crimes*, zoals straatroof, woninginbraak of overval) is steeds aandacht geweest voor de mogelijkheid van een ISD-maatregel. Vanuit het district Hart van Brabant zaten er in 2017 achttien personen in een ISD-inrichting, daarvan zijn er twaalf in 2017 ingestroomd. Het gaat hierbij overigens niet alleen om WOS-delicten.

In 2017 was er sprake van een stijging van het aantal straatroven naar 78 (2016: 56). Bijna 25% van deze straatroven werd opgelost. Het aantal overvallen daalde licht, er werden 28 overvallen gepleegd (2016: 31). Van die overvallen werd bijna 61% opgelost. Het aantal geweldsmisdrijven daalde met 15%. De politie registreerde 1.997 misdrijven (2016: 2.380), bijna 60% daarvan werd opgelost.

Aanpak ondermijning

De ondermijnende criminaliteit (vormen van georganiseerde misdaad die een bedreiging vormen voor de integriteit van de samenleving, zoals belastingontduiking, fraude, drugshandel, mensenhandel) werd ook in 2017 fors aangepakt. In het district draait een veelomvattend programma tegen ondermijnende criminaliteit, onder aansturing van een districtelijk programmamanager vanuit de Taskforce Zeeland-Brabant. Deze aanpak is persoons-, groeps-, branche-, delict- en gebiedsgericht. Verder zijn de weerbaarheid van de overheid en de strategische inzet van communicatie en *intelligence* belangrijke pijlers.

Vanuit casuïstiek die door het districtelijk informatieplein (DIP) werd aangeleverd, zijn er in 2017 34 casussen in de gemeenten aangepakt. In de districtelijke stuur- en weegploeg (DSP) werden prioriteiten bepaald en concrete casussen door de betrokken partners (gemeenten, politie, OM en Belastingdienst) concreet en integraal aangepakt. De DSP is het vaste schakelpunt in de aanpak van ondermijning in het district. Mede hierdoor is er meer verbinding en samenhang tussen alle partners in de strijd tegen georganiseerde criminaliteit ontstaan. Er werden barrières gevormd tussen boven- en onderwereld via wijkaanpak en de aanpak van subculturen. In het kader van bestuurlijke en maatschappelijke weerbaarheid werd de *awareness* bij betrokken ambtenaren, bestuurders, ondernemers en burgers in 2017 verder vergroot door middel van voorlichting, trainingen en workshops. Er werden diverse locatiegerichte controles uitgevoerd op industrieterreinen en in recreatieparken. Daarnaast werken themagerichte controles uitgevoerd bij diverse *growshops*, autoverhuurbedrijven, *shisha lounges* en *moneytransfer* bedrijven.

Aanpak jeugdproblematiek

Het aantal jeugdoverlastmeldingen liet een lichte daling zien. Er werden in 2017 1.926 meldingen geregistreerd (2016: 1.960). In 2017 werd door de betrokken partners ingezet op diverse preventiemiddelen. Zo vond er gerichte inzet plaats op leeftijdcontroles en preventie, gericht op zowel jeugdigen als ondernemers. Bij alcoholmisbruik werd zoveel mogelijk doorverwezen naar HALT. Ook vond er voorlichting plaats in samenwerking met (zorg)partners. Het Politieteam Groene Beemden startte in samenwerking met Novadic Kentron met het project Happy Ouders, dat zich richt op ouders met kinderen vanaf zestien jaar. Politieteam Langstraat startte met het project De Confrontatie, gericht op dronken minderjarigen. De politie filmt bij aantreffen met een *bodycam* en confronteert ouders en de jongere in dezelfde week nog met de gemaakte beelden. Politieteam Leijdal is in de wijk de Reeshof gestart met een jongerenbuurtregie, waarbij ook Novadic Kentron aansluit. Er werden in 2017 door de politie een aantal preventieve acties uitgevoerd, gericht op het terugdringen van alcohol- en drugsgebruik en gerelateerde overlast. Daarnaast vond er enkele keren per maand horecatoezicht gericht op de jeugd plaats. Er werden voor de politie negentien HALT-verwijzingen inzake alcohol uitgeschreven (overwegend vanwege openbare dronkenschap) en eenentwintig HALT-verwijzingen inzake drugs overwegend voor het bezit van softdrugs.

Stichting DITSS

In 2017 namen we deel in de stichting DITSS, met een opdracht en een bijdrage vanuit Regio Hart van Brabant. De werkzaamheden die Stichting DITSS in 2017 mede voor Regio Hart van Brabant uitgevoerd heeft:

- | Het stimuleren en ontwikkelen van de samenwerking in Brabant aan innovatie van overheden (gemeenten, politie, veiligheidsregio's etc.) met onderwijs- en kennisinstellingen (hogescholen, universiteiten) en bedrijven.

- | Het positionering en profilering van Stichting DITSS als een Brabants cluster voor samenwerking aan innovatie, veiligheid en economie. Ook de Vlaams-Nederlandse samenwerking van veiligheidsclusters ontwikkelt zich verder; verwacht wordt dat daaruit ook voor de partners in de regio Hart van Brabant interessante initiatieven volgen.
- | Het profileren van Stichting DITSS, deel uitmakend van Regio Hart van Brabant. In de nieuwsbrief is een artikel over DITSS geplaatst en tijdens de Hart van Brabantdag is door de directeur van Stichting DITSS een presentatie gegeven.
- | Het initiëren, organiseren, regisseren en coördineren van zowel het Veiligheidsatelier 2017 als de daaruit volgende projecten.

Het **Veiligheidsatelier 2017** is gestart op 27 september 2017 tijdens *Dear Future, powered by European Social Innovation Week*. De vraag die door de gemeente Tilburg is ingebracht betreft de Cityring en specifiek de oversteek Korte Heuvel-Heuvel; op welke manier wordt deze oversteek onderdeel van de binnenstad en kan worden bijgedragen aan de verkeersveiligheid en oversteekbaarheid, en de ruimtelijke kwaliteit? Tevens wordt de schaalbaarheid van de gehele Cityring onderzocht. Het winnende project is gestart begin 2018 en loopt tot eind 2018.

Het winnende project uit het **Veiligheidsatelier 2016**, “Opsporen hennepkwekerijen door middel van geluidscamera’s”, wordt naar verwachting afgerond in het tweede kwartaal 2018. Sorama heeft een geluidscamera ontwikkeld waarmee het geluid van hennepkwekerijen uit het straatbeeld kan worden gefilterd. Omgevingsgeluiden en reguliere bedrijfsgeluiden kunnen worden uitgefilterd, waardoor o.a. het herkenbare afzuiggeluid van de kwekerij zichtbaar wordt op een hittekaart. Vijf prototypes zijn gereed alsook data-analyses betreffende een hennepkwekerij. Trainingen voor gebruik door medewerkers van de gemeentes Tilburg en Breda zijn ingepland.

- Indienen van Horizon2020 en Interreg-aanvragen met partners uit de regio en de grensregio (bedrijven, overheden, kennisinstellingen). Een voorbeeld van een in 2017 goedgekeurd Interreg-project is Passant. Door middel van anomaliedetectie, *data mining* en geavanceerde cameratoepassing wordt getracht de diefstal, smokkel van mensen, drugs en wapens in Nederlandse en Belgische havengebieden tegen te gaan.
- Stimuleren en faciliteren van de samenwerking van ondernemers op stedelijk en regionaal niveau aan gezamenlijke veiligheidsprojecten: *social innovation* en innovatie met technologie.

2.3 Besteding van middelen

In de onderstaande tabel wordt weergegeven hoe de middelen zijn besteed.

Financieel beeld programma Mens & Samenleving	Begroting na wijziging		Realisatie 2017		Afwijking
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	
Programmakosten	369.373		331.366		V 38.007
Bijdrage uit gemeenten		380.000		380.000	-
Dotatie aan Algemene Reserve	10.627		10.627		-
Totaal	380.000	380.000	341.993	380.000	V 38.007

Toelichting programmakosten

Een nadere uiteensplitsing van de programmakosten is in de jaarrekening bij paragraaf 7.1.4 'Toelichting op de staat van baten en lasten' opgenomen.

Toelichting Algemene Reserve

In 2017 is door het algemeen bestuur besloten om het restant budget ad € 10.627 te reserveren voor juridische ondersteuning Veilige Publieke Taak (VPT).

Foto: Bea van Beers, presentatie rapport Huisvesting bijzondere doelgroepen.

2.4 Jeugdhulp

[De informatie over Jeugdhulp wordt, in tekst en onderbouwd met cijfers, in een later stadium verwerkt in dit jaarrapport. Als geheel wordt het op 9 juli 2018 behandeld door het algemeen bestuur van Regio Hart van Brabant.]

3. Leefomgeving & Milieu

De ambitie van de regio binnen het kapitaal Leefomgeving & Milieu is voor 2017 als volgt in de begroting omschreven:

“ *Regio Hart van Brabant is een toekomstbestendige regio. Een regio waar mensen graag willen wonen, werken en verblijven. Om concurrerend te zijn, heeft de regio een ‘triple helix’-gestuurd economisch stimuleringsprogramma (belegd bij Midpoint Brabant) en zet ze, in samenhang hiermee, erop in dat de regio aantrekkelijk, bereikbaar en duurzaam is. De aantrekkelijkheid van de regio zien we in de juiste kwaliteit en kwantiteit van werklocaties, woonmilieus en een kwalitatief hoogwaardig landschap. Via de realisatie van hoogwaardige infrastructuur en het beter benutten ervan zijn zowel de externe bereikbaarheid (in het stedelijk netwerk in Nederland en Europa) als de interne bereikbaarheid van de regio optimaal. Het duurzame karakter van de regio versterken we door in te zetten op energieminimalisatie en een transitie van lineaire naar circulaire economie”.*

Foto: combi-poho EZRT en ROV.

3.1 Programmaliĳn Aantrekkelijk

Vanuit het portefeuillehouderoverleg Ruimtelijke Ordening en Volkshuisvesting werkten we ook in 2017 weer samen met de provincie en de waterschappen (o.a. in het Regionaal Ruimtelijk Overleg) aan een gezamenlijk, regionaal afgestemd ruimtelijk beleid en vertaalden we dat in ruimtelijke activiteiten, projecten en gebiedsopgaven. Veel van deze activiteiten werden in nauw overleg met het portefeuillehouderoverleg Economische Zaken, Recreatie & Toerisme voorbereid.

In 2017 is vanuit deze programmaliĳn onder andere stevig ingezet op de opstart van de integrale gebiedsopgaven, op de programmering van en afspraken over werklocaties (bedrijventerreinen, kantoren, detailhandel en verblijfsaccommodaties), op het actualiseren van de regionale detailhandelsfoto, een kwalitatief en kwantitatief woningbouwprogramma en – afspraken en op het behoud en ontwikkelen van landschap. Hieronder leest u over enkele hoogtepunten.

Integrale gebiedsopgaven

Het instrument ‘integrale gebiedsopgave’ is voortgekomen uit de Strategische Meerjarenagenda 2016-2020 waarin gekozen is om meer integraal en gebiedsgericht te gaan werken. Hiermee willen we bereiken dat activiteiten en projecten in een bepaald gebied elkaar per definitie versterken en in de tijd op een slimme manier elkaar opvolgen. Kenmerkend is dus de alomvattende aanpak van één gebied, waarbij verschillende belangen, uitdagingen, opgaven en issues afgewogen en in samenhang met elkaar uitgewerkt en aangepakt worden vanuit een samenwerking tussen alle belanghebbenden. Deze aanpak is in onze regio nieuw en de verschillende portefeuillehouderoverleggen werken hier nauw met elkaar aan samen. In 2017 realiseerden we opstart van de drie integrale opgaven die we met elkaar benoemden; de A58-Zone, de Loonse en Drunense Duinen plus schil en de N261/N269-Zone. Ook is in 2017 overeengekomen met de provincie dat zij met de inzet van middelen, medewerkers en expertise gaan participeren in de integrale gebiedsopgave A58-Zone en de integrale gebiedsopgave N261-N269-Zone. Een mooi resultaat en een goede opstap voor het vervolg in 2018.

Vraaggericht ontwikkelen bedrijventerreinen

In 2017 werkten we de afspraken verder uit die we in 2016 in het Regionaal Ruimtelijk Overleg (RRO) maakten. Onze ambitie was om onze bedrijventerreinen vraaggericht te ontwikkelen. Daartoe hebben we in samenwerking met de provincie uitvoering gegeven aan de pilot Vraaggericht Ontwikkelen voor de Grootschalige Logistiek. De pilot leidde tot een nieuwe ruimtelijke aanpak, waarbij niet het vooraf planologisch bestemmen van hectares het uitgangspunt is, maar het tijdig en snel kunnen leveren van terreinen wanneer daar vraag naar is. In 2017 is voor Zwaluwenbunders, Haven8 en Wijkevoort de concrete marktzaak van eindgebruikers bepaald en mede hierdoor overeenstemming bereikt over vervolgstappen, zoals het opstellen van bestemmingsplannen en de invulling van de samenwerking in vervolgfasen. Ook zijn afspraken gemaakt over een passende manier van samenwerken aan dienstverlening aan ruimte vragende bedrijven via het reguliere Promotie & Acquisitie-overleg. Gemeente Tilburg en Waalwijk geven dit in 2018 verder vorm. In september 2017 zijn de tot stand gekomen voorstellen bekrachtigd in een extra RRO.

Huisvesting bijzondere doelgroepen

In 2017 is onderzoek gedaan naar de huisvesting van bijzondere doelgroepen. Dit onderzoek kwam voort uit het Regionaal Woonkader. De rapportage Huisvesting van Arbeidsmigranten in Regio Hart van Brabant werd in 2017 Q1 opgeleverd. In Q3 werd het Regionaal Kader Huisvesting (overige) Bijzondere

Doelgroepen vastgesteld en gepresenteerd aan stakeholders, waaronder corporaties en zorginstellingen. Op basis van de huidige rapportage en verkregen inzichten kunnen gemeenten en stakeholders het huisvestingsbeleid verder aanscherpen en uitwerken naar concrete projecten. De beleidsvertaling voor de bijzondere doelgroepen exclusief arbeidsmigranten vindt in 2018 plaats, in overleg met het poho MO.

Natuurbod Regio Hart van Brabant

Eind 2016 startten we een verkenning naar kansen om een natuurbod uit te werken (naar analogie van het natuurbod van de B5). Het doel van zo'n bod is het ondersteunen van de provincie en het Groen Ontwikkelfond Brabant (GOB) bij het realiseren van de restopgave voor het Natuurnetwerk Brabant vóór 2027. In 2017 leidde deze verkenning tot een besluit om een Natuurbod Regio Hart van Brabant uit te werken, welk in december is vastgesteld. Onderdeel van het bod zijn het realiseren van ten minste honderd hectare aan nieuwe natuur en gemeente-overstijgende ecologische verbindingzones. Dit onder voorwaarde van cofinanciering, flexibiliteit in begrenzing en natuurdoeltypen. We werkten samen met verschillende partijen om uiteindelijk het bod in op 1 maart 2018 aan te kunnen bieden aan de provincie en het GOB. Na reactie en hopelijk honorering van(uit) de provincie en het GOB, dient het bod daarna uitgewerkt te worden richting realisatie.

Waar werkten we aan in 2017?	Wat hebben we hiervoor gedaan (een greep uit de activiteiten):
<p>Integrale gebiedsopgaven:</p> <ul style="list-style-type: none"> LDD plus schil A58-Zone N261/269-Zone 	<p>LDD plus Schil In 2017 is een plan van aanpak vastgesteld voor de integrale gebiedsopgave LDD plus schil. Buro P2 is gestart met de uitvoering ervan. In september 2017 is er een tweedaagse werkconferentie geweest waar met belanghebbende partijen onderzocht is of gezamenlijk gekomen kon worden tot één integrale gebiedsagenda voor het Nationaal Park de Loonse en Drunense Duinen (NP LDD). Met het budget uit 2017 is door middel van de <i>mutual gains</i> methode draagvlak gecreëerd. Belangen en issues zijn per partij geïnventariseerd. Dit heeft onder andere geresulteerd in een kaart met kwesties en wensen. In 2018 moet dit leiden tot een integrale gebiedsagenda en een gezamenlijk uitvoeringsprogramma.</p> <p>A58-Zone (in samenwerking met het poho Mobiliteit / V&V) In 2017 is het plan van aanpak vastgesteld, de werkorganisatie ingericht, zijn afspraken gemaakt met stakeholders, waaronder de provincie Noord-Brabant, en is de selectie van een adviesbureau gestart.</p> <p>N261/269-Zone (in samenwerking met het poho Mobiliteit / V&V): In 2017 is een plan van aanpak vastgesteld voor een integrale gebiedsopgave voor de N261/269-zone. In deze gebiedsopgave wordt ook de actualisering van de regionale <i>leisure</i> kanskaart meegenomen. De aanpak zelf zal in 2018 ter hand genomen worden. Ook de provincie gaat hierin financieel, personeel en inhoudelijk participeren.</p>

Bedrijventerreinen	De afspraken die we in het RRO van september 2016 maakten, zijn in 2017 verder uitgewerkt voor wat betreft het vraaggericht ontwikkelen voor grootschalige logistiek. Deze uitwerkingen zijn bij het extra RRO van september 2017 door regio en provincie bekrachtigd. Het vraaggericht ontwikkelen van MKB-bedrijventerreinen stond voor 2017 op de agenda, maar dit dient in 2018 nadere uitwerking te krijgen met medeneming van de ervaringen uit de pilot voor grootschalige logistiek.
Afspraken kantoren	In 2017 droegen we zorg voor de het opzetten van een kantorenmonitor in 2018 en 2019 door hiertoe opdracht te verlenen aan een externe partij met specifieke expertise. Met de monitor krijgen we inzicht in de ontwikkelingen op de kantorenmarkt ten behoeve van onze regionale afspraken. De opdracht is zo gegeven dat de regio na deze 1 ^e en 2 ^e meting de monitoring eventueel grotendeels zelf uit kan gaan voeren.
Afspraken detailhandel	In 2017 heeft bureau BRO de regionale detailhandelsfoto geactualiseerd. Hiermee verkregen we actueel inzicht in trends voor en de economische relatie tussen detailhandel, horeca en <i>leisure</i> en in de weerbaarheid en profielen van winkelgebieden uit de verschillende Hart van Brabantkernen (met name op basis van detailhandel). Daarna zijn twee vragen nog verder uitgewerkt door de ambtelijke werkgroepen. Op basis hiervan heeft Regio Hart van Brabant besloten tot het handhaven van het vigerende regionale afsprakenkader detailhandelsontwikkelingen uit 2013. Bij het extra RRO van september 2017 is dit afsprakenkader (her)bekrachtigd.
Huisvesting arbeidsmigranten	In 2017 is een regionaal onderzoek naar de huisvestingssituatie en –behoefte van arbeidsmigranten in de regio afgerond. Het combi-poho ROV-EZRT heeft ingestemd met de gekozen richting en uitgangspunten in de bouwstenen voor de routekaart Huisvesting Arbeidsmigranten in de regio Hart van Brabant.
Regionale agenda wonen	In 2017 is de regionale agenda wonen geactualiseerd, met daarin vastlegging van de regionale woningbouwafspraken 2018 en de uitvoeringsagenda regionaal woonkader 2018.
Regionaal kwalitatief woonbehoefte-onderzoek (WBO)	We zijn in 2017 gestart met de voorbereidingen voor een hernieuwd regionaal Kwalitatief Woonbehoefteonderzoek. De opzet, aanpak en financiering van het WBO 2018 is in 2017 vastgesteld.
Regionaal bod t.b.v. Groen Ontwikkelfonds Brabant	In 2017 is hard gewerkt aan een inventarisatie van het te versterken natuurnetwerk in onze regio. Dit heeft geleid tot een bod dat in het poho van december is vastgesteld. De uitwerking ervan, een bidboek, is 1 maart 2018 aangeboden aan het GOB en de provincie.

Werkafspraken kwaliteit landschap	In 2017 zijn de afspraken kwaliteitsverbetering landschap gemonitord.
Klimaatadaptatie	Naar aanleiding van de handreiking van de provincie om samen op te trekken in het opstellen van een regionale klimaatadaptatiestrategie, zijn gesprekken gevoerd en is een informatienotitie opgesteld over de stand van zaken voor wat betreft het werken aan klimaatadaptatiedoelen op landelijk, provinciaal, regionaal en lokaal niveau. Gelijktijdig is regio Midden-Brabant geselecteerd als pilotregio door het landelijk Stimuleringsprogramma Ruimtelijke Adaptatie, opgericht vanuit het Deltaprogramma. Doel is het opstellen van een uitvoeringsstrategie voor klimaatadaptatie. Primaat voor beide trajecten ligt vooralsnog bij de regionale samenwerking binnen Doelmatig Waterbeheer, met verdere uitwerking in 2018.
Provinciale Omgevingsvisie	In 2017 waren we goed aangehaakt bij de voorbereidingen op de nieuwe provinciale omgevingsvisie. Diverse malen is bestuurlijk en ambtelijk input gegeven in het provinciale proces.
Programmatische Aanpak Stikstof (PAS)	In overleg met de provincie en tijdens het RRO zijn knelpunten in beeld gebracht. Aanvullend zijn de regionale prioritaire projecten Haven8, Zwaluwenbunders en Wijkevoort aangereikt.
Regionale aanpak VAB's (vrijkomende agrarische bebouwing)	Medio 2017 is besloten om met betrekking tot de VAB-problematiek op de 'Hilvarenbeekse manier' te gaan samen werken in onze regio. De aanpak kent twee lijnen: 1) een 'detacheringsbank' en 2) een structurele casusbehandeling met de Provincie. Aanvullend zetten we een (regionale) instrumentenkoffer op voor de VAB-problematiek. De Provincie heeft zich via het RRO 22 juni 2017 aangesloten.
Stuurgroep NP LDD	De bijdrage die Regio Hart van Brabant beschikbaar stelt aan de stuurgroep NP LDD leverde als resultaat wederom de inzet van het Instituut voor Natuureducatie en duurzaamheid (IVN) op educatie en voorlichting in het nationaal park. Vanuit haar eigen begroting, in beheer bij Regio Hart van Brabant, leverde de stuurgroep een financiële bijdrage aan het project Integrale gebiedsopgave LDD plus schil, ontwikkelde nieuw folder- en promotiemateriaal en verstreekte een subsidie aan 'Ervaar Brabant'.
Landschapspark Pauwels	De gemeenten Tilburg, Loon op Zand, de waterschappen De Dommel en Brabantse Delta, de provincie Noord-Brabant, de Efteling, Natuurmonumenten, Brabants Landschap, ZLTO en Vitaal Leisure Landschap gaan samen aan de slag met het gebied tussen Tilburg-Noord

	<p>en Loon op Zand, en tussen Huis ter Heide en de Brand. In 2016 ondertekenden deze partijen hiertoe al het 'Manifest Pauwels'. De intenties uit dit manifest zijn in 2017 vertaald in een duidelijke ruimtelijke koers: 'Landschapspark Pauwels; koersdocument voor een 21e-eeuwse landschapspark aan de noordkant van Tilburg'.</p>
<p>Vitaal Leisure Landschap</p>	<p>2017 was het eerste jaar van het nieuwe werkprogramma Vitaal Leisure Landschap 2017-2020. In samenwerking met de omgevingspartners zijn diverse projecten gedraaid binnen de vier programmalijnen.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ter versterking van <i>leisure</i> in het landelijk gebied is samen met de NHTV een project voor ondernemers in <i>slow leisure</i> georganiseerd: negen groepjes derdejaars studenten gingen aan de slag met de vraag 'Hoe voeg je beleving toe aan je wandel- of fietsroute?'. De vakjury verkoos het (studenten)team van Gôolse Geheimen tot winnaar; de publieksprijs ging naar het (studenten)team van Vijverroute Stadsbos013. • Verder werd een inspiratietour naar de pier in Scheveningen georganiseerd, en invulling gegeven aan een regionale streekpagina op de website van Visit Brabant. • Om de stad-land-relatie te bevorderen, organiseerden we een voedselboscongres en ontwikkelden we nieuwe wandel- en fietsroutes, onder andere voor mountainbikers en in combinatie met varen. • Voor het ontwikkelen van een vitaal beleefbaar landschap organiseerden we een workshop storytelling tijdens <i>Dear Future</i>, en ondersteunden we het project 'Jongetje van de Donge'. • Ook was het team van Vitaal Leisure Landschap betrokken bij het Nationaal Leisurecongres in Loon op Zand, waar we een paar mooie matches maakten op de <i>meet & match</i>-markt. • In het kader van <i>We Are Food</i>, waarin Brabant zich in 2018 presenteert als Europese Regio van de Gastronomie, organiseerden we in december een <i>kick off</i>-bijeenkomst met als thema 'bij 's mam in de keuken'. Helaas moest deze vanwege de sneeuw (code rood) worden uitgesteld. • Ter bevordering van een klimaatbestendig natuur-watersysteem werkten we aan een bod voor Natuurnetwerk Brabant en organiseerden we de Hoos & Hitte-contest. Onder de bevlogen aanvoering van weervrouw Helga van Leur werd de 'Wonderlijke watertuin' van stichting op Groene Voet Tilburg tot winnaar uitgeroepen. Het idee is het 'waterrijker' maken van de Tilburgse tuinen. <p>Daarnaast is in 2017 hard gewerkt aan een herprofilering van het werkplan in relatie tot de provinciale opgaven. Vanaf 2018 gaat Vitaal Leisure Landschap verder onder de noemer Een Gezond Leisure Klimaat.</p>

Foto's: werkbezoek delegatie Den Haag aan Regionale energiestrategie.

3.2 Programmalijs Bereikbaar

Hart van Brabant wil een regio zijn waar het streven naar welvaart in samenhang gebeurt met aandacht voor mens en milieu. Leefbaarheid, veiligheid, zorg voor kwetsbare mensen en verantwoorde omgang met natuurlijke hulpbronnen zijn even belangrijk als economische winst. *People, planet, profit*. Voor het realiseren van deze economische en maatschappelijke meerwaarde is het noodzakelijk dat de randvoorwaarden (de 'basics') op orde zijn. Zowel in ruimtelijke zin als qua bereikbaarheid. De regio vormt het fysieke hart van de provincie Noord-Brabant neemt een centrale positie in Zuid-Nederland in. Veel van de met de bereikbaarheid gepaard gaande vraagstukken lopen fysiek door meerdere gemeenten heen of zijn economisch belangrijk voor meerdere gemeenten. Naast een centrale ligging en goede bereikbaarheid ontleent de regio een groot deel van zijn aantrekkingskracht op bewoners en bezoekers aan de kwaliteit van het landschap en de omgeving.

Uitvoeringsprogramma 2017 Regio Hart van Brabant

Er zijn in regionaal verband twee relevante platforms waarop strategisch-beleidsmatige afstemming plaatsvindt met betrekking tot het thema Ruimte & Bereikbaarheid. Dat zijn de portefeuillehouderoverleggen Mobiliteit / Verkeer & Vervoer en Ruimtelijke Ordening & Volkshuisvesting. Op specifieke onderwerpen en dossiers wordt nadrukkelijk afstemming gezocht met het portefeuillehouderoverleg Economische Zaken, Recreatie & Toerisme.

Voor Mobiliteit / Verkeer & Vervoer geldt dat de bestuurlijke afstemming niet beperkt is tot de gemeenten in de regio. In het zogenaamde GGA-gebied Hart van Brabant werken gemeenten, provincie, Rijkswaterstaat en politiedistrict samen, zowel ambtelijk als bestuurlijk. Dat gebeurt door bestaande verkeers- en vervoerskwesties annex mobiliteitsopgaven voortvarend aan te pakken en toekomstige uitdagingen samen op te pakken. Op strategisch-tactisch vlak is daarbij een integrale benadering met Ruimtelijke Ordening en Economie & Leisure belangrijk. In 2017 zijn er twee bestuurlijke ontwikkeldagen georganiseerd waarbij provincie en regiogemeenten projecten op het snijvlak van ruimte en mobiliteit een slag verder brengen. Ook werden op de twee bestuurlijke ontwikkeldagen de GGA-afspraken met de provincie bekrachtigd. Op tactisch-operationeel vlak worden voor Mobiliteit / Verkeer & Vervoer gezamenlijk initiatieven (door)ontwikkeld via het jaarlijks op te stellen werkplan GGA en met het Regionaal Activiteitenfonds Verkeer en Vervoer (RAVV), waaruit de kosten gedekt worden voor de zogenaamde GGA-coördinator en de overige werkzaamheden en regionale onderzoeksprojecten.

Jaarlijks worden ook concrete regionale en lokale projecten uitgevoerd die zijn opgenomen in het Regionaal Uitvoeringsprogramma (RUP). Het portefeuillehouderoverleg Mobiliteit / Verkeer & Vervoer stelt het RUP vast waarna Gedeputeerde Staten van de provincie bij unaniem akkoord de vaststelling overneemt. Op basis hiervan wordt over de opgenomen projecten subsidie van de Provincie ontvangen. Basis voor alle activiteiten is de bestuurlijk vastgestelde Regionale Beleidsagenda Verkeer en Vervoer 2013-2017 en daarvan afgeleide deelplannen. Deze agenda wordt in 2018 geactualiseerd. Het Verkeer en Vervoersdeel van het programma Leefomgeving & Milieu behelst in 2017 de voorzetting van de projecten die zijn opgenomen in het uitvoeringsprogramma van de SMA. Daarnaast werden activiteiten in het kader van de Gebiedsgerichte Aanpak (GGA) en de Beleidsagenda Verkeer & Vervoer uitgevoerd. Deze beleidsagenda is vertaald naar een afstemmingsagenda, lobbyagenda, uitvoeringsagenda en toekomstagenda.

Waar werkten we aan in 2017?	Wat hebben we hiervoor gedaan (een greep uit de activiteiten):
<p>Lobby/agendering</p>	<p>Gericht op de deelthema's Auto, Vaarwegen, Spoor en Regionaal Openbaar Vervoer:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Voorbeelden voor Auto zijn de MIRT-verkenning A58 Tilburg (aansluiting Hilvarenbeek) – Breda (knp. St. Annabosch), en het Programma SmartwayZ.NL): innovatief mobiliteitsprogramma bestaande uit acht deelopgaven op de Brabantcorridor (A58/A67 Breda-Venlo), variërend van <i>smart mobility</i> oplossingen tot het verbreden van snelwegen en het aanpakken van vervoersknooppunten (afspraak Bestuurlijk Overleg Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (BO MIRT)). • De focus voor Vaarwegen lag op het Wilhelminakanaal: het opwaarderen van het kanaal tot een klasse IV-niveau (trajectgedeelte tussen sluis 2 en 3): financieel aandeel van het Rijk was nog niet gereserveerd in begroting IenM. • Bij Spoor zetten we in op het vergroten van spoorcapaciteit Breda – Tilburg voor personenvervoer (door herroutering van zoveel mogelijk goederenvervoer via Betuweroute in plaats van Brabantroute), en de realisatie van internationale spoorverbindingen naar Duitsland en België (zie ook onderzoeken). • En bij Regionaal Openbaar Vervoer lag de focus op een verbetering van de OV-relatie met Eindhoven Airport.
<p>Onderzoeken</p>	<p>We voerden onderzoeken uit op de deelthema's Auto, Spoor en Regionaal Openbaar Vervoer, Fiets en Overig.</p> <p>Zo voerden we op het deelthema Auto een <i>quick scan</i> uit naar het benutten van de meekoppelkansen (mogelijke oplossingen en financiering) voor de beekdalpassages bij de Beerze en de Mark (Innova58) en deden we onderzoek naar het verbeteren van vrachtwagenparkeren / verzorgingsplaatsen langs de A58 (en A67), op basis van MIRT-onderzoek goederencorridor zuidoost en nu geïntegreerd in Innov58 (en MIRT-onderzoek A67).</p> <p>Voor Spoor focusten we onder andere op de Robuuste Brabantroute: onderzoek integrale aanpak Gilze en Rijen (afspraak BO MIRT) en het Onderzoek IJssellijn, inclusief spoorbrug Ravenstein (onder regie van provincie Gelderland, samen met provincie Overijssel).</p> <p>Enkele van de vele onderzoeken in 2017 in het kader van regionaal openbaar vervoer zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Onderzoek naar het versterken van de OV-as Kaatsheuvel - Loon op Zand - Waalwijk - Vlijmen - 's-Hertogenbosch (lopende <i>business case</i>). • Onderzoek doorontwikkeling voor- en natransport OV inclusief optimalisatie fietsparkeren bij (H)OV-haltes.

- Onderzoek naar vervoersproblematiek en vervoersvraag in gebied/community Stappegoor Tilburg (mede naar aanleiding van hackaton Next Mobility).
- Onderzoek naar samenwerking doelgroepenvervoer Regio Hart van Brabant.
- Onderzoek naar busverbinding Breda – Efteling.
- Onderzoek zero emissie bussen in 2019 in Tilburg (en/of 's-Hertogenbosch) in concessiegebied van Arriva.

Voor Fiets onderzochten we de snelfietsroute Breda – Tilburg (onder regie van gemeente Tilburg) en de snelfietsroute Tilburg – Oisterwijk. Aanvullend werkten we bijvoorbeeld mee aan het opstellen van een ruimtelijk economische agenda West- en Hart van Brabant (vervolgonderzoek *Maintenance Valley*, afspraak BO MIRT), het MIRT-onderzoek goederencorridor zuidoost (afspraak BO MIRT), de problematiek landbouwverkeer Hilvarenbeek en een onderzoek naar evacuatiemogelijkheden Efteling bij (on)beheersbare natuurbrand in de Loonse en Drunense Duinen.

Pilots / experimenten

Op het deelthema Auto werkten we aan MobilitymoveZ.NL: een hybride testomgeving om nieuwe technieken en diensten op het gebied van slimme mobiliteit en innovatieve mobiliteitsdiensten te kunnen ontwikkelen en te testen in de praktijk (onderdeel programma SmartwayZ.NL). Voor regionaal openbaar vervoer werkten we daarnaast mee aan de pilot Multimodale Ontsluiting Bedrijventerrein (in samenwerking met en volgens de werkmethode van Brabant mobiliteitsnetwerk).

De pilots en experimenten op het deelthema Fiets waren talrijk en innovatief. We halen de volgende voorbeelden graag aan:

- Het pilotproject agenda Mobiliteit en Leisure 2017: concrete pilot met regionaal recreatief fietsleensysteem (is al opgestart).
- De werkgeversaanpak fietsstimulering voor bedrijven, voor instellingen langs de snelfietsroute Tilburg – Waalwijk en voor alle Regio Hart van Brabantgemeenten.
- De aanleg en inrichting van een virtueel en fysiek *living lab* snelfietsroute Tilburg – Waalwijk (onderdeel CHIPS waar Tilburg aan deelneemt).
- De pilot N395 Hilvarenbeek – Oirschot: de aanleg van een fietspad met zonnecellen in wegdek (Solaroad).
- De pilot alternatieve fietsverlichting in buitengebieden Tilburg (*glow in the dark* & LED) en Waalwijk/Waspik (LED).

Aanvullen werkten we onder andere aan de *community* aanpak in het kader van het Brabants mobiliteitsnetwerk (bmn): samenwerking van bedrijven, overheden, onderwijsinstellingen en maatschappelijke organisaties om bereikbaarheid van economische toplocaties te verbeteren. Maar ook aan een Regionaal Verkeerskundig Team. Regio Hart van Brabant experimenteert twee jaar met dit team. Het team zorgde

	<p>bijvoorbeeld voor de inzet van regelscenario's en Challenge Logistiek Idee Brabant (onderdeel Beter Benutten project 'Logistiek in Brabant'). Deze <i>challenge</i> voor vervoerders, verladers en andere bedrijven vroeg hen om hun logistieke bedrijfsvoering efficiënter te maken en daarmee met minder vracht- en bestelwagens in de spits te rijden (startte 6 april 2017).</p>
<p>Investeringsen</p>	<p>Heel concreet hebben we in 2017 in talloze projecten en activiteiten geïnvesteerd. Hieronder een kleine greep uit het totaal.</p> <p><i>Auto</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ● MIRT-planstudie A58 Eindhoven-Tilburg / InnovA58 (uitbreiding rijstroken). ● MIRT-planstudie knooppunt Galder – knooppunt Sint Annabosch / InnovA58. ● Realisatie verdubbeling 2x2 rijstroken N282 Rijen – Hulten – Reeshof. ● Voorspellend regelen van kruispunten Tilburg (Beter Benutten Vervolg). ● Slimme aanpak Bereikbaarheid Efteling (Tidal Flow Europalaan Kaatsheuvel). <p><i>Vaarwegen</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ● Wilhelminakanaal Tilburg fase 1: verbreden en verdiepen kanaal zodat klasse IV-scheepvaart mogelijk is (inclusief realisatie nieuwe sluis III). ● Wilhelminakanaal fase 1,5: binnen bestaande vaarwegbreedte opwaarderen kanaal tot klasse IV-niveau (vanaf sluis 3 tot aan Loven). ● Realisatie buitenhaven Waalwijk. <p><i>Spoor</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ● Robuuste Brabantroute: integrale aanpak spoorveiligheid, vierde perronspoor, fietsenstalling, Programma Hoogfrequent Spoor rondom station Tilburg. ● Elektrificatie spoorlijn naar Loven (gereed) (Beter Benutten Vervolg). ● Veraangemen station Gilze Rijen. ● Noordelijke entree Station Oisterwijk, inclusief fietsverbinding. ● Planstudie perronsituatie Gilze-Rijen: studie naar het verbeteren van de kwaliteit, comfort en veiligheid van de perronsituatie op het huidige station. ● Verbeteren van twee overwegen en Voorbereiding sanering wachtpoor Gilze-Rijen. ● Spoorzone Tilburg, inclusief bereikbaarheid spoorzone. <p><i>Fiets</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ● Snelfietsroute 's-Hertogenbosch – Waalwijk (F59). ● Snelfietsroute Tilburg – Waalwijk (F261 Hart van Brabantroute).

Verkeersveiligheid

- Diverse mensgerichte maatregelen op regioniveau en in gemeenten.
- Infrastructurele maatregelen ter bevordering van de verkeersveiligheid: Limburg Stirumlaan Tilburg, Zomerstraat Tilburg, Kloosterheulweg Waalwijk, Schoolzones Loon op Zand.

Overig (inclusief RUP)

- Programma Gebiedsontwikkeling Oostelijke Langstraat (Gebiedsontwikkeling Oostelijke Langstraat): onder meer versterking OV op as Waalwijk – Den Bosch, aanleg snelfietsroute, verminderen aantal aansluitingen A59, aanleg parallelweg.
  - Diverse kwaliteitsverbeteringen fietspaden, fietsparkeren, schoolzones, verbredingen, doorstroming, rotondes, fietsenstallingen en fietsvoorzieningen op concrete locaties in elk van de negen gemeentes. Denk daarbij aan: kwaliteitsverbetering fietspad Bolkensteeg Dongen, infrastructurele maatregelen plateau Paardenstraat Hilvarenbeek (RUP 2017), verbeteren fietsparkeren in centra Loon op Zand (RUP 2017), schoolzones gemeente Loon op Zand (RUP 2017), fietspad Heizenschedijk Oisterwijk (RUP 2017), Bels Lijntje fase 2 verbreden Tilburg (RUP 2017), Eikenboschweg Zwaantje fietsroute Tilburg (RUP 2017), Middeldijkdreef – kwaliteitsverbetering Tilburg (RUP 2017), Zomerstraat - verbeteren verkeersveiligheid Tilburg (RUP 2017), verbeteren fietsvoorzieningen Altenaweg Waalwijk (RUP 2017), verbeteren fietsvoorzieningen Kloosterheulweg Waalwijk (RUP 2017), verbeteren veiligheid en doorstroming Kloosterheulweg Waalwijk (RUP 2017).
-

3.3 Programmatisch Concurrerend

Regio Hart van Brabant faciliteert vanuit de publieke samenwerking ook de ontwikkeling van innovatieve arrangementen die bijdragen aan de economische structuur van de regio. De *multi helix*-samenwerking met ondernemers, onderwijs en omgevingspartners vindt plaats in Midpoint Brabant. De nadruk van de activiteiten van Midpoint Brabant ligt op zowel de versterking en instandhouding van de belangrijkste economische dragers van de regio, als het versnellen van de ruwe diamanten in het economische speelveld. De regionale economische speerpunten zijn in 2017 Logistiek, Smart Industry, Leisure en Zorg. De samenwerkende gemeenten van Regio Hart van Brabant faciliteren de economische ontwikkeling via een aantal gerichte versterkingen die vanuit het publieke domein geregisseerd worden, onder aanvoering van het portefeuillehouders overleg Economische Zaken, Recreatie & Toerisme (EZRT).

Bestuurlijke verbinding tussen Regio Hart van Brabant en Midpoint Brabant is er door de deelname aan de stuurgroepen van Midpoint Brabant en het algemeen bestuur. In 2017 is gekozen voor een vertegenwoordiging in dat bestuur via twee wethouders EZ (Waalwijk en Tilburg). De voorzitter van Regio Hart van Brabant (burgemeester van Tilburg) is tevens voorzitter van het bestuur van Midpoint Brabant.

Afspraken bedrijventerreinen, kantoren, detailhandel en verblijfsaccommodaties

In het Regionaal Ruimtelijk Overleg (RRO) maakten de provincie Noord-Brabant en Regio Hart van Brabant wederom afspraken met elkaar over bedrijventerreinen, kantoren en detailhandel. De verplichte basis hiervoor vindt u in de provinciale Verordening Ruimte. Voor de (actualisering van) regionale afspraken voor bedrijventerreinen, kantoren en detailhandel vindt goede afstemming plaats in het combi-portefeuillehouderoverleg ROV / EZR. Datzelfde geldt voor de gezamenlijke ruimtelijk-economische agenda met West-Brabant.

Waar werkten we aan in 2017?

Faciliteren en samenwerken in Midpoint Brabant

Wat hebben we hiervoor gedaan (een greep uit de activiteiten):

De financiering van de basisorganisatie van Midpoint Brabant is in 2017 doorgezet via een inwonersbijdrage van de Regio Hart van Brabantgemeenten. Daarbij is bij het opstellen van de kaderbrief 2018 besloten om die bijdrage met ingang van 2018 met 1 euro te verhogen.

Midpoint Brabant legt via een eigen jaarrekening verantwoording af over de besteding van de middelen in 2017. In het hoofdstuk economie van deze jaarrekening worden de meest in het oog springende ontwikkelingen in grote lijnen aangehaald.

Via Midpoint Brabant participeert onze regio tevens in andere economische *multi helix*-samenwerkingsverbanden zoals Brainport Network en Delta Region.

Regio Hart van Brabant participeert ook in het Leisureloket: de regionale vraagbaak voor lopende en nieuwe *leisure*-initiatieven. Er wordt nagedacht over een nieuwe of betere invulling van het loket. In 2018 krijgt dit een vervolg.

Daarnaast zijn wij als overheden vooral in fysieke zin betrokken bij het aanbod van recreatie en toerisme. Door het mee ontwikkelen van wandel- en fietsroutes, het verzorgen van

bebording en de realisatie van natuurpoorten in en rond de natuurgebieden in de regio.

In het project Ervaar Brabant is met verschillende fietsverhuurbedrijven in de regio een digitaal fietsverhuursysteem opgezet. Dit moet het voor bezoekers eenvoudiger maken om vanuit de verblijfsaccommodaties met de fiets het gebied te verkennen. Het project krijgt in 2018 een vervolg.

**Ruimtelijk Economische Agenda
West- en Midden-Brabant (REA)**

Het vervolgonderzoek Maintenance Valley noemen we nu de Ruimtelijk Economische Agenda (REA). Hier is in 2017 met provincie en West-Brabant uitwerking aan gegeven. Aansluitend op de activiteiten in 2016 hielden we in 2017 sessies met vertegenwoordigers uit verschillende sectoren, beide regio's en de provincie, waarna de focus is gelegd op cruciale opgaven die bepalend zijn voor de toekomstbestendigheid van de economie: digitalisering (*smart*), duurzaamheid (circulaire maakindustrie) en arbeidspotentieel, onderwijs en arbeidsmarkt. In oktober is de REA 'Smart Verbonden' vastgesteld, waarna is besloten de uitvoering van de agenda een voortvarende start te bieden in 2018. Hiertoe is voorzien in organisatiestructuur, programmacapaciteit en budget. De agenda biedt de basis voor investeringsprogramma's van gemeenten, regio's, provincie en Rijk (o.a. MIRT).

De REA is in december 2017 op het BO MIRT ook met het Rijk vastgesteld. De REA bevat prioritaire projecten, sleutelprojecten en andere projecten. De REA wordt jaarlijks geüpdatet.

Foto: Peter Noordanus, Natuurmuseum, over circulaire economie.

3.4 Programmalijn Duurzaam

Regio Hart van Brabant werkt aan een toekomstbestendige regio. Een regio waar mensen graag willen wonen, werken en verblijven. Een regio met hart voor duurzaamheid. Hier spelen vraagstukken die zich niet beperken tot gemeentegrenzen. We werken dan ook (minimaal) op regionaal niveau aan oplossingen. Het duurzame karakter van de regio versterkten we in 2017 door in te zetten op energieminimalisatie. We verkenden ook de transitie van een lineaire naar een circulaire economie. En we werkten verder aan ons gezamenlijk afvalbeleid en het programma Van Afval Naar Grondstof (VANG).

De activiteiten vanuit dit programma zijn als een groene draad vervlochten door de ruimtelijke en economische ontwikkelprogramma's van de regio. De uitvoering van de publieke taken is belegd bij Regio Hart van Brabant. Aan de *multi helix*-ambities werkt Midpoint Brabant. Regio Hart van Brabant ondersteunt, via Midpoint Brabant, de stichting MOED (Midden-Brabantse Ontwikkelingsmaatschappij voor Energie en Duurzaamheid). Daarnaast wordt samengewerkt aan doelmatig waterbeheer, onder meer op grond van de wet Milieubeheer. De samenhang tussen de programma's blijkt uit het feit dat vanuit één strategie gewerkt wordt aan het koesteren van ons ecologisch kapitaal.

In 2017 is vanuit Regio Hart van Brabant ingezet op gezamenlijke GFT- en afvalverwerking, op de verduurzaming van de woningvoorraad en op energieminimalisatie.

Gezamenlijke GFT- en afvalverwerking

Vanuit Afval is gewerkt aan activiteiten in het kader van de Wet Milieubeheer; gezamenlijke contractering (en contractonderhoud) verwerking van GFT- en restafval. Het noodzakelijkerwijs voeren van diverse juridische procedures inzake de regionale afvalverwerkingscontracten, vroeg ook in 2017 veel van onze inzet. Daarnaast hebben we in 2017 ervaringen uitgewisseld en geleerd van de manier waarop verschillende gemeenten het inzamelsysteem hebben georganiseerd. Onder andere de gemeenten Gilze en Rijen, Waalwijk en Heusden gaven een kijkje in hun manier van werken. In 2017 besloten we door te gaan met de pilot Grof Huishoudelijk Afval. We streven ernaar om in onze regio van maximaal 250 kilogram restafval per persoon per jaar, naar 100 kilogram terug te gaan in 2020. Dit kan alleen bereikt worden door een nog betere afvalscheiding en afvalpreventie. Hierbij is aandacht voor circulariteit.

Verduurzaming woningvoorraad

We genereerden in 2017 een Europese subsidie voor het project SMILE, samen met en mede dankzij de partners gemeente Tilburg, Tilburg University, en een drietal ondernemers in de energiesector, te weten Hilstream B.V., Bureau '77 en De Twee Snoeken B.V. De doelstelling van dit project is het realiseren van plannen voor een energieneutrale wijk: in de praktijk leren en aantonen dat 'energie neutraal' in een bestaande wijk haalbaar en betaalbaar is. We beogen de uitrol van energie-innovaties in de gebouwde omgeving in onze regio. We gebruiken hiertoe een tiental *social labs*, die fungeren als fysieke leer-, kennis- en experimenteerruimten. In tien wijken in de regio proberen we verschillende aanpakken uit om woningen te verduurzamen en van het gas af te halen. Het project loopt tot medio 2020 en kent een totale projectbegroting van ruim twee miljoen euro (waarvan 50% subsidie).

Energieminimalisatie

Regio Hart van Brabant is koploper waar het de energietransitie betreft. Ook in 2017 is hard gewerkt aan grootschalige lokale duurzame energieopwekking en –besparing. In de regio is een Green Deal met de gezondheidssector gesloten. We besloten de uitvoeringsfase van deze Green Deal verder te ondersteunen voor de periode 2017-2019 en werken hiertoe samen met stichting MOED. In 2017 is tot slot besloten tot het starten van een verkenning naar de kansen van een Energiecorridor A58.

Regionale energiestrategie

Midden-Brabant werd in 2016 geselecteerd als een van de vijf landelijke pilotregio's voor uitvoer van het samenwerkingsprogramma Regionale Energiestrategie en ontving daarmee een VNG-subsidie voor de inzet van een projectmanager en voor kennisverwerving. In 2017 organiseerden we twee regionale

energietops waaraan ongeveer honderd stakeholders deelnamen; ondernemers, lokale energiecorporaties, overheden, waterschappen en kabelbeheerders. De eerste top werd afgetrapt door gedeputeerde Annemarie Spierings van de provincie Noord-Brabant. BOM en Enexis haakten aan bij de kerngroep. We leverden de Regionale Energiestrategie op (zie: www.energiestrategiehvb.nl), waarmee we inzicht boden in de benodigde energietransitie. Daarnaast maakten we een goede doorstart met het vormgeven van een Green Deal Regionale Energie.

Waar werkten we aan in 2017?	Wat hebben we hiervoor gedaan (een greep uit de activiteiten):
Gezamenlijke GFT- en Afvalverwerking	<ul style="list-style-type: none"> • Ervaringen uitgewisseld over elkaars inzamelsysteem.
Verduurzaming woningvoorraad	<ul style="list-style-type: none"> • We genereerden Europese subsidie voor het project SMILE. In dit project worden in tien wijken in de regio verschillende aanpakken uitgetoetst om woningen te verduurzamen en van het gas af te halen.
Energieminimalisatie	<ul style="list-style-type: none"> • We ronden de landelijke pilot regionale energiestrategie succesvol af. We organiseerden verschillende ateliers, zoals warmte en grootschalige energie-opwek. En gaven het traject een vervolg met de opstart van een Green Deal. • In de regio is een Green Deal met de gezondheidssector gesloten. De partners in deze deal gaan zich de komende drie jaar inzetten voor het verduurzamen van hun organisatie. • In samenwerking tussen MOED en Regio Hart van Brabant is een vervolgproject gestart om sportverenigingen te helpen met het verduurzamen van hun accommodatie. De behoefte van de verenigingen is geïnventariseerd. • Medewerkers van de negen gemeenten ontvingen een <i>in company</i> cursus duurzaamheid.

Green Deal

Green Deal Gezondheidssector Regio Hart van Brabant

**REGIO HART
VAN BRABANT**

Logo grid containing various organizational logos and signatures, including: Tria, et-z, Libra, schakekring, Het Laar, maasduinen, Amaran Group, SKARACT, prima, Zorgaan in de buurt, GGG Breberg, MARIA-OORD, Gorle, Oosterwijk, Gifre en Rijen, KKK, Gemeente Leen de Zand, Gemeente Dongen, HEUSDEN, Gemeente Tilburg, Omgevingsdienst, MPZ, BOM, and Stichting Moed.

Foto: ondertekening Green Deal gezondheidszorg.

3.5 Besteding van middelen

In de onderstaande tabel leest u hoe de middelen zijn besteed.

Financieel beeld programma Leefomgeving & Milieu	Begroting na wijziging		Realisatie 2017		Afwijking
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	
Programmakosten	584.663		543.995		V 40.668
Dekking middels cofinanciering		130.023		115.023	N 15.000
Bijdrage uit gemeenten		370.000		370.000	-
Toevoeging vanuit Reserve Werkagenda		109.500		109.500	-
Dotatie aan Algemene Reserve	24.860		24.860		-
Totaal	609.523	609.523	568.855	594.523	V 25.668

Toelichting programmakosten

Een nadere uiteensplitsing van de programmakosten is in de jaarrekening bij paragraaf 7.1.4 'Toelichting op de staat van baten en lasten' opgenomen.

Dekking middels cofinanciering

De bijdrage GGA ad. € 20.000 is in 2017 niet ontvangen door het achterblijven van de uitvoeringskosten voor de integrale gebiedsopgave A58 Zone. Daarnaast heeft de gemeente Tilburg een bijdrage van € 5.000 gedaan voor de subsidieaanvraag energieneutrale woningen. Vijf gemeenten dragen op individuele basis jaarlijks bij aan de activiteiten van de stuurgroep Nationaal Park LDD, voor in totaal € 9.023. Dit budget wordt beheerd door Regio Hart van Brabant. Inzet geschiedt op basis van besluitvorming door de stuurgroep.

Toelichting Reserve Werkagenda

Door het algemeen bestuur is bij het vaststellen van de jaarrekening 2016 € 109.500 beschikbaar gesteld voor: logistiek loopvermogen € 80.000, regionale energiestrategie € 10.000, subsidieaanvraag energieneutrale woningen SMILE € 5.000 en het Nationaal park Loonse en Drunense Duinen € 14.500. Deze laatste baten waren in oorsprong afkomstig van bijdragen van individuele gemeenten of reeds gegenereerde subsidies. Besteding is grotendeels vormgegeven in 2017.

Toelichting Algemene Reserve

Het algemeen bestuur heeft in 2017 besloten om het restantbudget Nationaal park Loonse en Drunense Duinen ad. € 9.680 en van het budget Integrale gebiedsopgaven A58 Zone ad. € 15.000 over te hevelen naar 2018.

4. Economie

De ambitie van de regio binnen het kapitaal Economie is voor 2017 als volgt in de begroting omschreven:

“ In 2020 is Regio Hart van Brabant economisch vitaal en (internationaal) concurrerend. We verzilveren economische kansen en hebben daarbij oog voor de transitie naar het vergroenen van de economie en het optimaal functioneren van de inclusieve arbeidsmarkt. Onze regio heeft een koppositie (in toegevoegde waarde, omzet, aantallen werkzame personen en imago) in de sectoren smart industry (inclusief luchtvaart & onderhoud), logistiek en leisure. Onderwijsinstellingen hebben tenminste in alle genoemde economische speerpuntsectoren en in de zorgsector opleidingen in onze regio die leiden naar de arbeidsmarkt. Bedrijven, onderwijsinstellingen, maatschappelijke partners en overheid werken daarvoor samen in Midpoint Brabant. In 2020 heeft dat programma, door de investering van alle stakeholders, een omvang die minimaal het vijfvoudige is van de door de overheid erin geïnvesteerde bijdrage per inwoner.”

Het economisch ontwikkelprogramma van onze regio organiseren we via onze *multi helix*-samenwerking in Midpoint Brabant. Samen met ondernemers, kennisinstellingen en omgevingspartners werken we aan een goed ecosysteem voor innovaties en een sterke economie. De basisorganisatie wordt gefinancierd door onze regiogemeenten. Over de besteding van de middelen legt Midpoint Brabant, als zelfstandige stichting, verantwoording af via een eigen jaarrekening. Wel wordt vanuit de begroting Regio Hart van Brabant bijgedragen aan het servicepunt externe financiering dat bij Midpoint Brabant is ondergebracht. Hierover doen we dan ook verslag.

Onderstaand schetsen wij enkele in het oog springende ontwikkelingen uit 2017 binnen ons economisch ontwikkelprogramma.

Foto: bezoek Zijne Majesteit Koning Willem-Alexander aan Gate2.

4.1 Logistiek

De beste regio op het gebied van *e-fulfilment*, die eretitel viel ons in mei 2017 ten deel bij de Summit Logistieke Hotspots. Tevens behaalden we de derde plek als logistieke Hotspot van Nederland. Uitslagen die bevestigen dat we een stevige en constante toppositie hebben verworven binnen de (inter)nationale logistieke sector.

E-fulfilment heeft in korte tijd een hoge vlucht genomen. Het gaat om werkzaamheden die nodig zijn bij de verwerking van goederen na een transactie via internet: inslag en opslag, verzamelen, verpakken en verzenden van goederen naar de opgegeven adresgegevens. Logistiek en internetwinkels zijn daarbij onlosmakelijk met elkaar verbonden. Snelheid, de juiste technische toepassingen en digitalisering zijn randvoorwaarden binnen dit proces. In het Hart van Brabant voeren we een actief beleid om bedrijven in deze sterk groeiende sector optimaal van dienst te kunnen zijn. Niet voor niets breidde Bol.com het afgelopen jaar uit en kondigde CoolBlue aan haar magazijn te vergroten naar 88.000 vierkante meter; een oppervlakte vergelijkbaar met ongeveer twintig voetbalvelden.

Nieuwe ruimte voor slimme logistiek en smart industry is voorzien op Wijkevoort. In 2017 werd in samenwerking met Midpoint Brabant het Masterplan hiervoor opgesteld.

Ook de multimodale bereikbaarheid en verbinding met belangrijke logistieke knooppunten kreeg een impuls in 2017. Barge Terminal Tilburg, Combined Cargo Terminals, Moerdijk Container Terminals en Danser Group sloegen de handen ineen om op de route tussen Tilburg, Moerdijk en de Rotterdamse haven lading te bundelen. Hierdoor kan er met minder schepen toe, wat filevorming bij afhandeling in de haven van Rotterdam vermindert.

En in het bijzijn van een grote Chinese delegatie werd vorig jaar officieel de treinverbinding van Rotterdam - Tilburg met Chengdu in China in gebruik genomen. Drie keer in de week rijdt de goederentrein onder regie van GVT Group of Logistics en de Chinese railoperator CDiRS in vijftien dagen tussen beide steden. Een afstand van maar liefst 12.000 kilometer.

Voor het vervoer over de weg werd in 2017 een belangrijke stap gezet: er is bestuurlijke overeenstemming bereikt met rijk en provincie over de verbreding van de A58.

Op het gebied van digitalisering startte Logistiek Midden-Brabant (het logistieke programma van Midpoint Brabant) samen met Jheronimus Academy of Data Science (JADS) en de gemeente Tilburg een verkenning naar de kansen die *big data* kan bieden in de *supply chain*. Dit vanuit de overtuiging dat digitalisering in de logistieke keten zorgt voor het efficiënter en innovatiever inrichten van het logistieke netwerk. In Brabantbrede proeftuinen wordt getest hoe bedrijven hiermee concreet mee aan de slag kunnen om de kansen te verzilveren.

4.2 Leisure

In 2017 ging het Leisure Ontwikkel Fonds (LOF) officieel uit de startblokken. Dit fonds is ontstaan op initiatief van Midpoint Brabant en in samenwerking met De Efteling en De Beekse Bergen en de provincie Noord-Brabant. Het doel van het fonds is om via leningen innovaties te stimuleren die de bezoekersaantallen en bestedingen in recreatie en toerisme in Brabant vergroten. Inmiddels zijn ook de drie andere Brabantse regio's aangehaakt op het fonds. De kick-off van het LOF vond plaats tijdens een Leisurecongres in april.

Verschillende *events* en ontwikkelingen trokken en verdienden de aandacht in 2017. Loon op Zand organiseerde een Leisurecongres met als thema: de kracht van duurzaam toerisme. Het bracht dertien inspirerende sprekers, 165 enthousiaste bezoekers en 150 makke schapen op de been. Stichting WasteWorld verkreeg subsidie van Midpoint Brabant en de provincie Noord-Brabant voor een haalbaarheidsstudie naar het infotainmentthemapark WasteWorld. Als vestigingsplek van het park heeft de stichting het vizier gericht op het voormalige militaire mobiliteitscomplex in Tilburg-Noord, aan de IJpelareweg. We begeleidden de overgang van het circusfestival Circolo van Liempde naar Tilburg. Vanaf 2018 zal dit *event* jaarlijks plaatsvinden, met het ene jaar een buitenprogramma (locatie Leijpark) en het andere jaar een binnenprogramma (locatie Theaters Tilburg). Zeker ook vermeldenswaardig is de uitverkiezing van het TextielMuseum in Tilburg tot museum van het jaar. Het geldbedrag dat daarmee gepaard gaat (€ 100.000 van de BankGiro Loterij) gaan zij gebruiken om de bezoeker een totaalbeleving te bieden en de twee werelden van werkplaats en museum nog beter met elkaar te verbinden.

Ook in de accommodaties waren er mooie ontwikkelingen. De Efteling opende niet alleen haar nieuwe attractie Symbolica maar ook een nieuw vakantiepark: Het Loonsche Land. In De Beekse Bergen werd gebouwd aan een reeks vakantiehuizen tussen de wilde dieren in het Safari Resort. En met de komst van het Van der Valk-hotel naar Tilburg stijgt het aantal winterharde bedden aanzienlijk. Om onze regio nog aantrekkelijker te maken voor de toerist en recreant werden er gesprekken gevoerd met een potentiële derde grote attractie. Tot slot werd er subsidie verworven om de human *capital agenda* voor *leisure* vorm te geven.

In 2017 troffen we zorgvuldige voorbereidingen om de inzet van mensen en middelen voor *leisure* vanuit Regio Hart van Brabant en Midpoint Brabant met ingang van 2018 te verenigen in één integraal leisureprogramma en één integraal leisureteam. Daartoe is in december een prestatieovereenkomst vastgesteld, waarbij het budget voor Een Gezond Leisure Klimaat (voorheen Vitaal Leisure Landschap) in de jaren 2018 tot en met 2020 voor uitvoering bij Midpoint Brabant wordt belegd.

4.3 Smart Industry

Het Air Mobility Training Center bij Gate2 gaat uitbreiden. In 2017 koos de Koninklijke Luchtmacht ervoor om van twee naar drie simulatoren te gaan. Hierdoor ontstaat een internationaal simulatorcentrum dat ervoor moet zorgen dat in 2024 de helft van alle trainingsvluchten met een simulator wordt uitgevoerd. Simulators zijn efficiënter, goedkoper en verminderen overlast.

Gate2 was met de Koninklijke Luchtmacht in 2017 ook gastheer voor een symposium over simulatie. De European Defence Agency (EDA) inviteerde 48 specialisten op het gebied van militaire helikopteroperaties uit twaalf verschillende Europese landen voor een symposium over helikoptersimulatie en tactieken. Tijdens missies opereert de luchtmacht vaak nauw samen met internationale eenheden. Mede om die reden trainen helikopterbemanningen regelmatig in internationaal verband.

En er was zelfs koninklijke belangstelling in 2017. Zijne Majesteit Koning Willem-Alexander bezocht Gate2 op vrijdag 27 oktober 2017. Hij zag daar met eigen ogen hoe het gebruik van simulators helpt bij de helikoptertraining van militairen.

In september vond het CAMPIONE Congres 'Smart Society is de toekomst' plaats. Het doel van het Fieldlab CAMPIONE is om het onderhoud voor chemiebedrijven 100% voorspelbaar maken, waardoor de productiviteit, beschikbaarheid en veiligheid van productiemiddelen significant verbeteren, tegen lagere kosten. Met de testlocatie in Gilze en Rijen helpt het Fieldlab de aangesloten partners om *real-time* informatie te verzamelen en te analyseren over de staat van hun productie-infrastructuur. Zodoende kunnen zij onderhoud op tijd uitvoeren (in plaats van te vroeg zoals bij planmatig onderhoud of te laat zoals bij correctief onderhoud).

Op initiatief van Midpoint Brabant ontstond ook een nieuwe samenwerking in het werkveld van *smart industry*: Cool Industries-Pathema en Ericsson willen bewijzen dat de duurzame waterbehandelingsinstallaties van Pathema in combinatie met gesloten koeltorens en verdampingscondensoren van Cool Industries de nieuwe standaard kunnen zijn voor de industrie. Ericsson gaat de data die de koeltoren en waterbehandeling genereert in de *cloud* verzamelen, visualiseren en analyseren. Door te meten, analyseren en acteren ontstaat een *condition based maintenance*-systeem. Met deze innovatieve techniek ontstaan nieuwe businessmodellen die de bedrijfszekerheid, energie-efficiëntie en duurzaamheid van deze installaties in de industrie gaan verbeteren. ROC en Avans bouwen de installatie en gebruiken die voor kennisoverdracht en -ontwikkeling, ook na afronding van de projectperiode. De procesinstallatie blijft na afloop van het project op Gate2 permanent beschikbaar. Daarmee blijft een open innovatiesysteem geborgd.

Vermeldenswaard is verder de komst van *avatars* in drie Brabantse ziekenhuizen. Hierdoor kunnen verpleegkundigen trainingen volgen met een zo levensecht mogelijke virtuele mens. Tilburg University en dertien partners gaan deze trainers ontwikkelen. Hiervoor werd omvangrijke externe subsidie verworven.

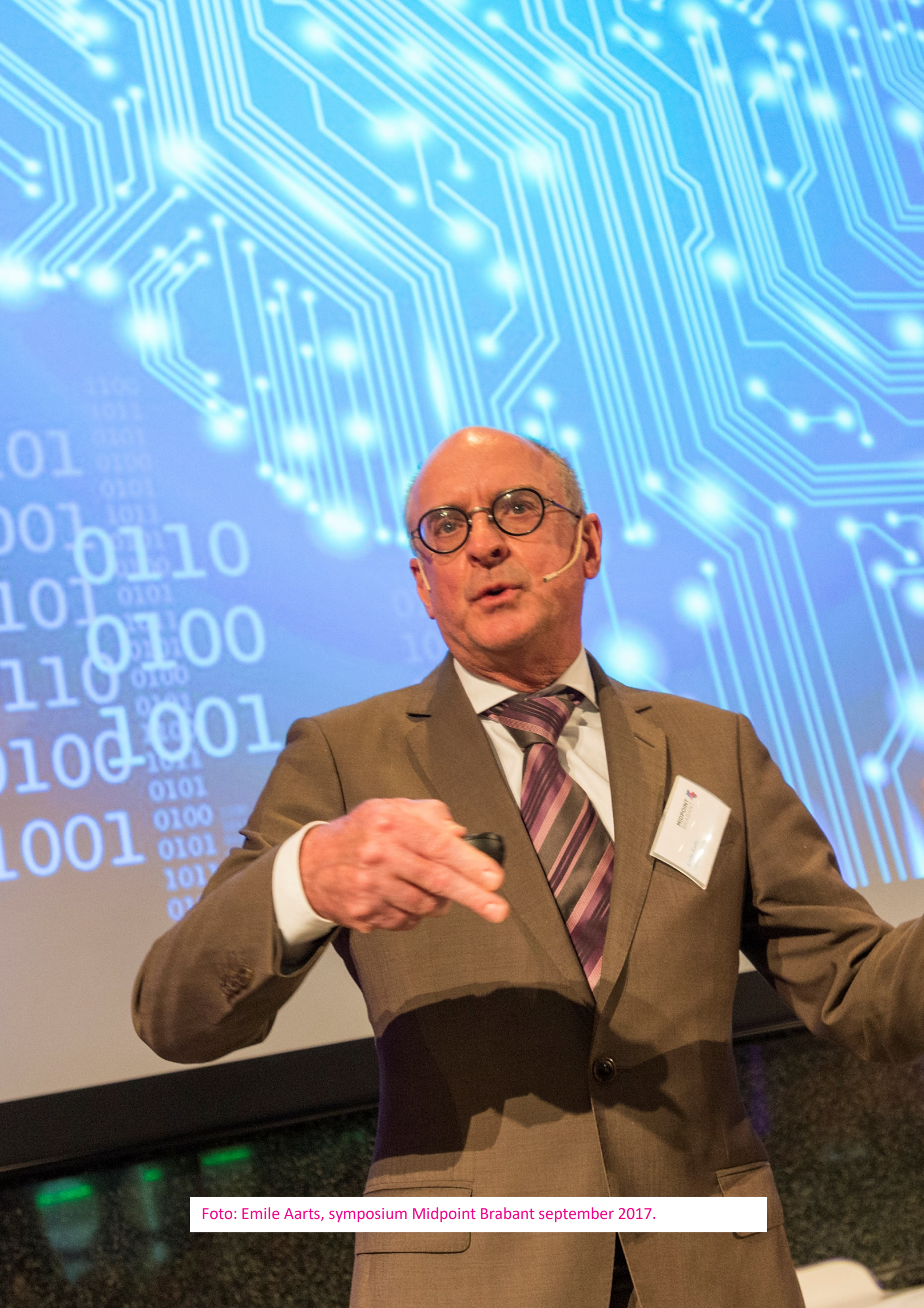

Foto: Emile Aarts, symposium Midpoint Brabant september 2017.

4.4 Externe financiering

Het Servicepunt Externe financiering van Midpoint Brabant en Regio Hart van Brabant stond ook in 2017 vele gemeenten en ondernemingen met raad en daad bij. Naast de periodieke nieuwsbrief met relevante, actuele informatie over subsidieprogramma's, werd er ook veel maatwerk geleverd.

Belangrijke ontwikkeling is de start van de Financieringscommissie. Daarin werkt Midpoint Brabant samen met banken, investeringsmaatschappijen en *crowdfunders* om ondernemers vooruit te helpen. Dat kan bijvoorbeeld door ze in contact te brengen met kapitaalverleners, maar ook door het aanbieden van kennis of een netwerk. In de Financieringscommissie komt veel belangrijke *know how* bijeen en zij kent een laagdrempelige toegang.

Tijdens Dear Future (voorheen de European Social Innovation Week genaamd) organiseerden de financiële adviseurs van Midpoint Brabant samen met partners uit de Financieringscommissie een open workshop over financieringsmogelijkheden voor starters en *scale ups*. Met ruim honderd belangstellenden was de zaal helemaal gevuld.

De subsidieverstrekking vanuit het REAP (Regionaal Economisch Actie Programma) verloopt sinds 2017 rechtstreeks via de begroting van Midpoint Brabant. Voorheen stelde de provincie Noord-Brabant de tussenschakel via een gemeenschappelijke regeling verplicht; vanaf 2017 is dat geen vereiste meer.

Foto: Jort Kelder, symposium creatief ondernemen en innoveren.

4.5 Algemeen

Om goed te kunnen blijven functioneren als de aanjager van onze regionale economie blijft Midpoint Brabant in ontwikkeling. In 2017 participeerden we in Brainport Network en Delta Region, voerden we gesprekken met Regio West-Brabant over samen optrekken in de logistiek en namen we deel aan gesprekken over de Smart Industry-agenda van Tilburg. We werden aan tafel gevraagd door G32 en Platform 31 om mee te denken over ecosystemen voor innovaties uit het midden- en kleinbedrijf, en uitgenodigd door Berenschot/Birch (in opdracht van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties) om deel te nemen aan een onderzoek naar regionaal DNA in relatie tot economische agendavorming. Ook onze stakeholder Rabobank gaf ons input voor dat regionaal economisch profiel met een prikkelende analyse door de Nederlandse econome Barbara Baarsma.

Midpoint Brabant organiseerde op 21 september 2017 voor het eerst een symposium, voor en door onze stakeholders, over creatief ondernemen en innoveren in het Hart van Brabant. Ruim 120 belangstellenden ontvingen we in de theaterzaal van Interpolis, waar belangwekkende sprekers uit de *smart industry* (World Class Maintenance Program, Ericsson), de logistiek (Dinalog, Aorta Business Intelligence), de *leisure* (Libéma) en het onderwijsveld (Tilburg University) onder leiding van spreekstalmeester Jort Kelder hun visie op onze regionale economie gaven. Hier signaleerden we de noodzaak om meer kansen te creëren voor nieuw ondernemerschap in relatie tot de ontwikkeling van sSmart Services.

In 2017 werd daarnaast letterlijk en figuurlijk verder gebouwd aan Station88, huis voor ondernemerschap en innovatie. Midpoint Brabant is hierin, samen met de gemeente Tilburg en Starterslift, een van de *founding partners*.

We namen afscheid van onze algemeen directeur Jan Bikker, die als blijk van waardering voor zijn bijzondere verdiensten tijdens het symposium de Hart van Brabant Award ontving. En we verwelkomden de nieuwe algemeen directeur Rob Kluyt.

In 2018 gaan we door met onszelf vernieuwen en aanscherpen, en updaten we in samenspraak met onze partners onze regionale economische koers.

4.6 Middelen

In de onderstaande tabel wordt weergegeven hoe de middelen zijn besteed.

Financieel beeld programma Economie	Begroting na wijziging		Realisatie 2017		Afwijking
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	
Programmakosten	57.500		58.585		N 1.085
Bijdrage uit gemeenten		45.000		45.000	-
Toevoeging vanuit Reserve Werkagenda		12.500		12.500	-
Totaal	57.500	57.500	58.585	57.500	N 1.085

Toelichting programmakosten

Een nadere uiteenzetting van de programmakosten is in de jaarrekening bij paragraaf 7.1.4 'Toelichting op de staat van baten en lasten' opgenomen.

De lichte overschrijding houdt verband met de extra uren die zijn gemaakt ten behoeve van een *event* tijdens Dear Future. Daarin werden deelnemers uit het Midden- en Kleinbedrijf (MKB) uit de regio Hart van Brabant geïnformeerd over financieringsmogelijkheden. Ook prominente financieringspartners waren hierbij aanwezig, en boden in gezamenlijkheid aan de deelnemers uit het MKB inzicht in het financieringslandschap en antwoord op hun financieringsvragen. Meer dan honderd mensen zijn op dit succesvolle *event* afgekomen.

Toelichting Reserve Werkagenda

Door het algemeen bestuur is bij het vaststellen van de jaarrekening 2016 € 12.500 beschikbaar gesteld voor de kosten van de actualisatie van de regionale detailhandelsfoto. De beleidsmatige toelichting hierop is opgenomen in hoofdstuk 3 onder 'Programmalijs Aantrekkelijk'. Maar omdat dit budget in onze financiële administratie over 2017 via Economie is verlopen, treft u hier de cijfermatige verantwoording aan.

5. Social Innovation en Bedrijfsvoering

Regio Hart van Brabant is een netwerksamenwerking. Onze deelnemende gemeenten leveren *in kind* ('om niet') ambtelijke ondersteuning. Deze is nodig voor de uitvoering van regionale projecten, de afstemming binnen en tussen regionale werkgroepen en de voorbereiding op en de ondersteuning ter plekke van de portefeuillehouderoverleggen. We kennen aanvullend een zeer compacte basisorganisatie, gericht op de totstandkoming van ons meerjarenprogramma, de strategische advisering van het algemeen bestuur en op coördinerend procesmanagement. Het programmabureau faciliteert ook de Hart van Brabantdagen, de Dag van het Project, de Radenavonden en thema-avonden. In 2017 ontplooiden wij de volgende activiteiten.

Foto's: Dag van het Project.

5.1 Social Innovation

Bij de regionale werkagenda Regio Hart van Brabant 2011-2015 werd het begrip *social innovation*, als onderscheidend vermogen van onze regio, voor het eerst geïntroduceerd. Omdat dit gaandeweg een enigszins ongrijpbaar begrip bleek, ondernamen we de afgelopen jaren veel activiteiten om dit begrip te laden. In 2017 hebben we met elkaar geconstateerd dat sociale innovatie een manier van doen is geworden in onze regio. De behoefte om dit te blijven ondertitelen of onderstrepen is daardoor minder opportuun geworden. We 'zijn' nog steeds van *social innovation*, goed in het verbinden van economische en maatschappelijke opgaven en in het opzetten van testomgevingen en *livings labs*. Maar we zetten niet overal meer expliciet het stempel *powered by social innovation* op.

Zo is de European Social Innovation Week (jaarlijks in september in de Spoorzone in Tilburg) hernoemd naar Dear Future, met een meer brede toekomstgerichte blik en programmering. Tijdens dit *event* verzorgden we overigens wel diverse workshops en activiteiten, met het servicepunt externe financiering, met het zorgnetwerk, met Vitaal Leisure Landschap en met de Midden-Brabantse Ontwikkelingsmaatschappij voor Energie en Duurzaamheid (stichting MOED).

In februari 2017 organiseerden we nog een Social Innovation Tour. Met een bus vol belangstellende college- en raadsleden bezochten we Focal Meditech, (voormalig) SLEM, lieten we ons bijpraten over de Quiet Community en ons vervolgens in de Loonse en Drunense Duinen rondleiden door de duingidsen van IVN.

Foto: uitreiking Hart van Brabant Award 2017 aan Peter Noordanus door Nol Kleijngeld.

5.2 Bedrijfsvoering Regio Hart van Brabant

Hart van Brabantdagen

Op 9 maart, 18 mei, 21 september en 14 december 2017 troffen de bestuurders van de regiogemeenten elkaar tijdens de reguliere Hart van Brabantdagen. In aanloop daarnaar vonden steeds voorbereidende overleggen plaats met de ambtelijke coördinatoren, werkgroepen en de Kring Gemeentesecretarissen. Plenair stonden ook in 2017 weer enkele inhoudelijke actualiteiten centraal;

- | de jeugdwerkloosheidsvrije zone – bestuurders in gesprek met leerlingen van het ROC Tilburg, verenigd in DEBATKUIP.
- | de transitie naar een circulaire economie – wat is het, waarom moet het en welke rol heeft de publieke sector hierin?
- | veehouderij en gezondheid – de uitkomsten van onderzoek gepresenteerd door de GGD.

Tijdens de Hart van Brabantdagen in september en december besteedden we daarnaast aandacht aan de vertrekkend respectievelijk nieuwe voorzitter van onze regio.

Hart van Brabantradendagen en thema-avonden

De radenavonden stonden ditmaal in het teken van 'Jeugdwerkloosheid, democratische legitimatie en de kaderbrief 2018' (12 april 2017) en de 'Huisvesting van bijzondere doelgroepen, waaronder arbeidsmigranten' (15 november 2017). Aanvullend was er op 28 juni 2017 een themabijeenkomst over de omgevingswet en omgevingsvisie.

Afronding traject Democratische Legitimatie

In 2017 rondde we het traject democratische legitimatie af met de oplevering van de rapportage 'Raadsleden met een Hart voor Brabant'. Het algemeen bestuur besloot de werking van het verlengde lokale bestuur verder te verbeteren door in te zetten op de dynamische kant. Het palet aan regionale raadsbijeenkomsten wordt voortgezet, mede voorbereid door de klankbordgroep raadsleden (ondersteund door griffiers), en elke nieuwe bestuursperiode wordt voortaan ingeluid met een kennismakingsbijeenkomst voor raads- en collegeleden – vergezeld door een 'DB on tour' en ondersteund door een algemeen introductiefilmpje over Regio Hart van Brabant. Aanvullend besloot het algemeen bestuur om de app Notubox in gebruik te gaan nemen voor het kunnen inzien van vergaderstukken en themadossiers.

Professionalisering projectmanagement en versteviging grip op financiën

In het kader van een professionaliseringslag organiseerden we in 2017 een samenhangend pakket aan activiteiten. We herbevestigden de afspraak binnen de kring gemeentesecretarissen dat capaciteitsinzet op regionale projecten om niet gebeurt, waarbij we zicht blijven houden op een naar rato verdeling van inzet over de gemeenten. We brachten lopende projecten in beeld en droegen zorg voor het, waar dit nog niet gebeurd was, bemensen van deze projecten met een projectleider, ambtelijk opdrachtgever en bestuurlijk opdrachtgever; de zogenaamde projectdriehoek. We implementeerden, in goede samenwerking met de gemeente Tilburg, een *light* projectvolgsysteem, waardoor we nu viermaal per jaar een voortgangs-(stoplicht)rapportage kunnen opleveren aan de bestuurlijke overleggen. En we haalden laatste *input* op voor ons spelregelboek; een dynamisch document waarin we onze werkafspraken met elkaar vastlegden. Tot slot namen onze intern- en poho-coördinatoren deel aan de cursus 'Helder en strategisch adviseren'. We pasten onze vergader- en adviesformats aan op basis van de hier aangeleerde 30-seconden schrijfstijl (lees een advies in dertig seconden).

Om de grip op financiën verder te verstevigen voerden we in 2017 een verplichtingenadministratie in. Voor elke opdracht boven de € 1.500 verstrekken we een opdrachtbrief op basis van een offerte en

verwerken we deze in de administratie. Hierdoor kunnen we vier maal per jaar een geactualiseerd periodiek financieel overzicht opleveren aan de bestuurlijke overleggen en nog beter sturen op het te verwachten jaarresultaat. Aanvullend leverden we in 2017 de eerste najaarsrapportage en het 'Spoorboekje P&C Regio Hart van Brabant' op. Dat er in 2017 bij het programma parttime en structureel inzet is aangetrokken op de *planning-en-control*cyclus, heeft hieraan bijgedragen

De Dag van het Project

Op 26 oktober 2017 vond de allereerste Dag van het Project plaats. Deze dag organiseerden we voor projectleiders, ambtelijk opdrachtgevers en werkgroepleden. Hij stond in het teken van onderlinge kennismaking, kennismaking met (elkaars) projecten en verdere professionalisering van het regionaal projectmanagement. We werkten samen met partners uit de regio, die zichzelf tijdens de marktplaats konden promoten. We ontvingen tachtig unieke bezoekers. Tijdens dit *event* namen zij deel aan workshops over opdrachtgeverschap, over het instrument 'Project Start-Up', over projectcommunicatie en over effectief schrijven. Plenair faciliteerden we interactieve projectpresentaties. We ontvingen positieve en opbouwende feedback, welke vermoedelijk leidt tot een vervolg in 2018 of 2019.

Communicatie

De nieuwsbrief 'Vanuit het Hart' verscheen in 2017 na elk van de Hart van Brabantdagen. We namen de app Notubox in gebruik, voor het delen van agenda's, stukken en openbare besluitenlijsten met raadsleden. We lieten een spandoek maken met het logo van Regio Hart van Brabant, welk tijdens Koningsdag gebruikt is. Ook lieten we een promotioneel filmpje maken over het Hart van Brabant. Dit filmpje is voor het eerst getoond tijdens het afscheid van de vertrekkend voorzitter. Het filmpje is en wordt ingezet voor verschillende promotionele doeleinden, zoals bijvoorbeeld de aankondiging van het gastheerschap van het VGS-congres 2018 door onze regio.

Hart van Brabant Award

De Hart van Brabant Award werd op 21 september 2017 tweemaal uitgereikt. Aan vertrekkend voorzitter Peter Noordanus als blijk van regionale waardering voor zijn inzet, verbindend leiderschap en de eigen wijze waarop hij stuurde op het bereiken van concrete resultaten. En aan Midpoint Brabant-directeur Jan Bikker, ter ere van zijn bijzondere verdiensten voor het regionaal economisch ontwikkelprogramma.

In de onderstaande tabel wordt weer gegeven hoe de middelen zijn besteed.

Financieel beeld programma Social Innovation & Bedrijfsvoering	Begroting na wijziging		Realisatie 2017		
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Afwijking
Programmakosten	105.000		123.760		N 18.760
Apparaatskosten	510.609		549.773		N 39.164
Bijdrage uit gemeenten		475.698		488.330	V 12.632
Toevoeging vanuit Algemene Reserve		139.911		139.911	-
Totaal	615.609	615.609	673.533	628.241	N 45.292

Toelichting Programmakosten

Communicatie

Voor reguliere communicatieactiviteiten (zoals onderhoud en verdere verbetering van het digitale platform, opmaak begroting, jaarstukken, beleidsproducten, voor zover dit niet uit het projectbudget kan worden betaald, en overige uitingen) was een bedrag begroot van € 40.000. Dit budget was verhoogd ten opzichte van 2016, omdat voorzien was de inzet van een communicatieadviseur te bekostigen vanaf medio 2017. Uiteindelijk is de werving later uitgezet, waardoor we capaciteit op communicatie hebben gerealiseerd per februari 2018. Hierdoor hebben we in 2017 een onderschrijding op dit budget.

Koningsdag

De regionale bijdrage voor Koningsdag 2017 à € 50.000 was niet voorzien in de begroting, werd verwerkt in het programma 'Social Innovation en Bedrijfsvoering' en zorgde daar voor een overschrijding. De dag werd als groot succes ervaren, waarbij er stevig werd samengewerkt om een sterk gezamenlijk resultaat neer te zetten. Onze regio kreeg landelijk positieve publiciteit.

Toelichting Apparaatskosten

Personeelskosten

Dit betreffen de doorbelaste salariskosten voor een parttime programmadirecteur, de drie programmacoördinatoren en de managementassistente. Vanaf medio 2017 is aanvullend ook een planning-en-controladviseur ingezet. In 2017 was vanwege vervanging door ziekte externe inhuur op het secretariaat noodzakelijk. Op het totaal aan personele bezetting wisten we echter goed binnen budget te blijven, door hier tijdig op bij te sturen. We onderschreden op personeelskosten met € 31.457.

Administratiekosten

Onvermijdelijke kosten zijn de kosten van de accountantscontrole, administratie en beheer. In 2017 waren de administratiekosten voor het opstellen van de jaarrekening 2016 niet begroot. Daarnaast was de overeenkomst met de gemeente Tilburg voor administratieve dienstverlening hoger dan begroot. Hierdoor komen we in 2017 op een overschrijding op deze post.

Overige apparaatskosten

Er worden apparaatskosten doorberekend door Midpoint Brabant voor gebruik van werkplekken met automatisering, postverwerking, repro, telefonie, etc. Het betreft hier specifiek de kosten die gepaard gaan met de werkplekken die voor Regio Hart van Brabant worden ingericht. Daarnaast worden vanuit de gemeente Tilburg kosten doorberekend in verband met overige personeelskosten, facilitaire kosten (waaronder archief) en een opslag voor het dragen van de verantwoordelijkheid van het organiseren van vervanging bij langdurige afwezigheid vanwege ziekte of om andere redenen. Aanvullend maakten we dit jaar kosten voor een advisering omtrent bestuurdersaansprakelijkheid, de aanpassing van de gemeenschappelijke regeling en een advies over de inrichting van doelgroepenvervoer. Ook rondde we het traject democratische legitimatie af. Hierdoor was er sprake van overschrijding, welk we zo goed mogelijk hebben opgevangen binnen de andere posten op bedrijfsvoering.

Foto: verwelkoming van de nieuwe voorzitter, Theo Weterings.

6. Paragrafen

[N.B. Overige paragrafen – weerstandsvermogen en risicobeheersing, financiering, bedrijfsvoering en rechtmatigheid – kunnen pas definitief worden opgesteld als de cijfers Jeugdhulp bekend zijn. Deze worden alsdan toegevoegd in definitieve versie die aan het algemeen bestuur van 9 juli zal voorliggen.]

6.1 Algemene dekkingsmiddelen, post onvoorzien en structureel/incidenteel

Algemene dekkingsmiddelen

Algemene dekkingsmiddelen zijn inkomsten zonder vooraf bepaald bestedingsdoel die de gemeenschappelijke regeling vrij kan besteden. Het gaat behalve om de uitkering uit het gemeentefonds, om gemeentebelastingen, deelnemingen dan wel dividend, erfpacht, rente en de verzamelpost overige dekkingsmiddelen. Ze zijn bedoeld voor de uitvoering van de programma's op basis van door het algemeen bestuur vastgesteld beleid. Bij Regio hart van Brabant is enkel de post 'Overige Algemene Dekkingsmiddelen' van toepassing.

Overige Algemene Dekkingsmiddelen

Het onderdeel overige algemene dekkingsmiddelen is een verzameling van diverse posten. Op hoofdlijnen kunnen ze onderverdeeld worden in algemene begrotingsposten, apparaatskosten en mutaties in reserves.

Onvoorzien

In de primaire begroting 2017 is geen post onvoorzien opgenomen.

Structureel/Incidenteel

Het voordelig jaarrekeningresultaat 2017 van de Werkagenda bedraagt € 17.298. Het rekeningresultaat heeft grotendeels een incidenteel karakter. Het resultaat wordt voornamelijk gevormd door lagere baten à € 3.000 op de Werkagenda. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door het niet verkrijgen van de GGA-bijdrage van € 20.000. Hier staat een hogere inwonersbijdrage à € 12.000 en een bijdrage van de gemeente Tilburg à € 5.000 voor de subsidieaanvraag van het project SMILE tegenover. Daarnaast is er voor € 20.000 lagere lasten gerealiseerd. Per saldo zijn de afwijkingen marginaal, waarbij per programma wel verschillen zichtbaar zijn. Voor een toelichting van de afwijkingen per programma verwijzen wij u naar de 'Toelichting op de staat van baten en lasten' in de jaarrekening.

Jaarrekening

7. Financiële rapportage

7.1 Rapportage in cijfers

	BALANS PER 31 DECEMBER	
	2017	2016
ACTIVA	€	€
VLOTTENDE ACTIVA		
UITZETTINGEN MET EEN RENTETYPISCHE LOOPTIJD KORTER DAN 1 JAAR		
Vorderingen op openbare lichamen	1.233.584	785.740
Uitzettingen in 's Rijks schatkist	-	-
Rekeningen-courantverhoudingen met niet-financiële instellingen	-	-
Overige vorderingen	-	25.392
LIQUIDE MIDDELEN		
Banksaldi	-	99.975
TOTAAL	1.233.584	911.107

(voor bestemming resultaat)

PASSIVA	2017	2016
	€	€
VASTE PASSIVA		
EIGEN VERMOGEN		
Algemene Reserve	39.138	58.766
Bestemmingsreserve Werkagenda	-	21.615
Reserve BWS	-	62.476
Nog te bestemmen resultaat boekjaar	17.298	122.705
VLOTTENDE PASSIVA		
NETTO-VLOTTENDE SCHULDEN MET EEN RENTETYPISCHE LOOPTIJD KORTER DAN 1 JAAR		
Banksaldi	281.764	-
Overige schulden	424.045	645.545
OVERLOPENDE PASSIVA		
Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen met uitzondering van jaarlijkse terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume	131.345	-
De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren uitgesplitst naar de ontvangen bedragen:		
Overige Nederlandse overheidslichamen	339.994	-
TOTAAL	1.233.584	911.107
Gewaarborgde geldleningen	0	0
Garantstellingen	0	0

7.1.1 Overzicht van baten en lasten in euro's

Omschrijving programma	Raming begrotingsjaar vóór wijziging			Raming begrotingsjaar ná wijziging			Realisatie begrotingsjaar		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
	€	€	€	€	€	€	€	€	€
Programma Mens & Samenleving	-	380.000	- 380.000	-	369.373	- 369.373	-	331.366	- 331.366
Programma Leefomgeving & Milieu	20.000	390.000	- 370.000	130.023	584.663	- 454.640	115.023	543.995	- 428.972
Programma Economie	-	45.000	- 45.000	-	57.500	- 57.500	-	58.585	- 58.585
Programma Social Innovation & Bedrijfsvoering	200.000	821.000	- 621.000	-	615.609	- 615.609	-	673.533	- 673.533
Subtotaal programma's	220.000	1.636.000	- 1.416.000	130.023	1.627.145	- 1.497.122	115.023	1.607.479	- 1.492.456
Algemene dekkingsmiddelen									
Lokale Heffingen	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Algemene uitkeringen	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dividend	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Saldo van de financieringsfunctie	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Overige algemene dekkingsmiddelen	1.276.089	-	- 1.276.089	1.270.698	-	1.270.698	1.283.330	-	1.283.330
Subtotaal Algemene dekkingsmiddelen	1.276.089	-	- 1.276.089	1.270.698	-	- 1.270.698	1.283.330	-	1.283.330
Gerealiseerd totaal saldo van baten en lasten	1.496.089	1.636.000	- 139.911	1.400.721	1.627.145	- 226.424	1.398.353	1.607.479	- 209.126

Toevoeging/onttrekking aan reserves:	€	€	€	€	€	€	€	€	€
Programma Mens & Samenleving	-	-	-	-	10.627	- 10.627	-	10.627	- 10.627
Programma Leefomgeving & Milieu	-	-	-	109.500	24.860	84.640	109.500	24.860	84.640
Programma Economie	-	-	-	12.500	-	12.500	12.500	-	12.500
Programma Social Innovation & Bedrijfsvoering	139.911	-	139.911	139.911	-	139.911	139.911	-	139.911
Subtotaal mutaties reserves	139.911	-	139.911	261.911	35.487	226.424	261.911	35.487	226.424
Gerealiseerd resultaat	1.636.000	1.636.000	-	1.662.632	1.662.632	-	1.660.264	1.642.966	17.298

7.1.2 Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling 2017

Algemeen

Regio Hart van Brabant is een overlegplatform waarbinnen de deelnemende gemeenten de regionale samenwerkingsmogelijkheden op velerlei gebied onderling bespreken en daaraan vormgeven, omdat de samenhang van een aantal strategische en ordenende taken daarom vraagt.

Voor verdere toelichting wordt verwezen naar het jaarverslag.

Wettelijke voorschriften

Regio Hart van Brabant is een openbaar lichaam op basis van de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr) waarin negen gemeenten op vrijwillige basis samenwerken.

Voor de verslaggeving van gemeenschappelijke regelingen is vanaf 2004 het Besluit begroting en verantwoording (BBV) provincies en gemeenten van kracht. De jaarrekening is conform deze voorschriften samengesteld.

Waarderingsgrondslagen

De jaarrekening wordt opgemaakt met inachtneming van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten. De activa en passiva zijn gewaardeerd tegen nominale waarden.

Grondslagen voor resultaatbepalingen

In de exploitatierekening worden de lasten en baten verantwoord die voortvloeien uit de activiteiten van Regio Hart van Brabant.

De lasten en baten worden toegerekend naar het boekjaar waarop ze betrekking hebben en waarin de prestaties zijn geleverd.

Resultaat 2017

De jaarrekening Werkagenda 2017 van Regio Hart van Brabant sluit met een nadelig resultaat voor bestemming van € 209.126, op reserves is reeds een bedrag van € 226.424 gemuteerd (onttrokken en gedoteerd aan reserves) waardoor een nog te bestemmen resultaat van € 17.298 voordelig resteert. Dit is alsnog te bestemmen op de balans gepresenteerd. Een voorstel tot bestemming is in de jaarrekening opgenomen.

7.1.3 Toelichting op de balans per 31 december 2017

ACTIVA	2017	2016
	€	€
VLOTTENDE ACTIVA		
UITZETTINGEN MET EEN RENTETYPISCHE LOOPTIJD KORTER DAN 1 JAAR		
<u>Vorderingen op Openbare Lichamen</u>		
Gemeenten inzake doorschuif BTW	275.093	725.217
Provincie Noord-Brabant, afrekening subsidie Vitaal Leisure Landschap	17.200	-
Gemeente Tilburg	-	51.500
Gemeente Oisterwijk, inwonersbijdrage 2017	78.280	-
Gemeente Goirle, inwonersbijdrage 2017	70.026	-
Gemeente Tilburg, inwonersbijdrage 2017	645.211	-
Gemeente Waalwijk, inwonersbijdrage 2017	142.474	-
Bijdrage NP Loonse en Drunense duinen	5.300	9.023
	1.233.584	785.740

BTW

De betaalde btw in het boekjaar wordt na afloop van het boekjaar door de deelnemende gemeenten via de doorschuifregeling gecompenseerd.

Uitzettingen in 's Rijks schatkist met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar

Nederlandse Staat schatkistbankieren	-	-
Totaal einde boekjaar	-	-

Rekening-courantverhouding met niet-financiële instellingen

Rekening-courant gemeente Tilburg inzake uitvoering taken	-	-
Rekening-courant gemeente Loon op Zand inzake BWS	-	-
Totaal einde boekjaar	-	-

	2017	2016
	€	€
<u>Overige vorderingen</u>		
Debiteuren	-	-
Stichting Midpoint Brabant	-	25.392
Waterschappen Subsidie Vitaal Leisure Landschap	-	-
Totaal einde boekjaar	-	25.392

Rabobank t.b.v. Regio Hart van Brabant (rekening courant)	-	-
BNGbank t.b.v. Regio Hart van Brabant schatkistbankieren	-	99.975
Totaal einde boekjaar	-	99.975

Toelichting op de balans per 31 december 2017

PASSIVA	2017 €	2016 €
VASTE PASSIVA		
EIGEN VERMOGEN		
<u>Algemene reserve</u>		
Doel: De algemene reserve behoort tot het eigen vermogen van de gemeenschappelijke regeling en heeft als doel:		
1. Het opvangen van onvoorziene financiële tegenvallers (bufferfunctie).		
2. Het opvangen van rekeningtekorten.		
3. Het afdekken van begrotingstekorten, voor zover op basis van de meerjarenraming blijkt dat deze niet van structurele maar van incidentele aard zijn.		
De algemene reserve mag maximaal 10% zijn van de begroting van volgend jaar (exclusief lasten jeugdhulp)		
Saldo begin boekjaar	58.766	258.726
Toevoegingen in het boekjaar:		
- Bestemming resultaat	705	1.314
- Overheveling van Reserve Werkagenda	21.615	-
- Overheveling van Reserve BWS	62.476	-
- Overheveling budget naar 2018 Integrale gebiedsopgaven ten behoeve van de opgave A58-Zone	15.000	-
- Overheveling budget naar 2018 Stuurgroep Nationaal park Loonse en Drunense Duinen	9.860	-
- Overheveling budget naar 2018 juridische ondersteuning Veilige Publieke Taak (VPT)	10.627	-
	179.049	260.040
Onttrekkingen in het boekjaar		
- Onttrekking primaire begroting	139.911	1.274
- Onttrekking Leisure Ontwikkelfonds	-	100.000
- Onttrekking Logistiek Loopvermogen	-	100.000
Saldo einde boekjaar	39.138	58.766

	2017 €	2016 €
<u>Bestemmingsreserve Werkagenda</u>		
Doel: De bestemmingsreserve Werkagenda heeft als doel om wanneer nodig uit te kunnen putten als de beoogde activiteiten, die nodig zijn om de ambities uit de werkagenda te verwezenlijken, meer budget vergen dan oorspronkelijk begroot. Daarnaast kunnen via deze reserve niet benutte budgetten van het ene jaar overgeheveld worden naar het andere jaar.		
Saldo begin boekjaar	21.615	21.615
<i>Toevoegingen in het boekjaar:</i>		
- Bestemming resultaat	122.000	349.353
<i>Onttrekkingen in het boekjaar:</i>		
- Overboeking naar Algemene reserve	21.615	-
- Onttrekking ten behoeve van programma's 2, 3, 6, 7 en 8		349.353
- Onttrekking ten behoeve van programma Leefomgeving & Milieu	109.500	-
- Onttrekking ten behoeve van programma Economie	12.500	-
Saldo einde boekjaar	-	21.615
<u>Reserves BWS</u>		
Doel: De bestemmingsreserve BWS is een reserve waarin het resterende deel van de gelden Besluit Woning gebonden Subsidies zijn aangehouden voor het opvangen van nagekomen afwikkelingen van deze inmiddels verlopen regeling.		
Risicoreserve begin boekjaar	62.476	62.476
- Overboeking naar Algemene Reserve	62.476	-
Risicoreserve einde boekjaar	-	62.476
Nog te bestemmen resultaat boekjaar	17.298	122.705
Het resultaat 2017 overige activiteiten à € 17.298 is ter nadere besluitvorming over de bestemming afzonderlijk op de balans gepresenteerd.		

Toelichting op de balans per 31 december 2017

	2017 €	2016 €
VLOTTENDE PASSIVA		
NETTO-VLOTTENDE SCHULDEN MET EEN RENTETYPISCHE LOOPTIJD KORTER DAN 1 JAAR		
<u>Banksaldi</u>		
BNGBank	281.764	-
	281.764	-
<u>Overige schulden</u>		
Crediteuren	83.466	645.545
Nog te betalen apparaatskosten	194.750	-
Onverschuldigde betaling	60.000	-
Nog te betalen bedragen	85.829	-
Totaal einde boekjaar	424.045	645.545
OVERLOPENDE PASSIVA		
Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot uitbetaling komen met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume		
	131.345	-
De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren:		
Project SMILE	339.994	-
	471.339	-

De in de balans opgenomen van EU, Rijk en provincies ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten en volgende begrotingsjaren kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	Saldo 31-12-2016	Ontvangen bedragen	Vrijgevallen bedragen of de terugbetalingen	Saldo 31-12-2017
Provincie:				
SMILE	-	339.994	-	339.994
Totaal	-	339.994	-	339.994

Waarborgen en garanties

Regio Hart van Brabant heeft geen waarborgen of garanties aan natuurlijke en rechtspersonen verstrekt.

2.1.4 Toelichting op de staat van baten en lasten

REGIO HART VAN BRABANT

BATEN	Begroting	Begroting na wijziging	Werkelijk
	2017	2017	2017
	€	€	€
<i>Programma Leefomgeving & Milieu</i>			
GGA	20.000	20.000	-
Provinciale subsidie Vitaal Leisure Landschap	-	86.000	86.000
Waterschappen	-	15.000	15.000
Stuurgroep Nationaal Park De Loonse en Drunense Duinen	-	9.023	9.023
Bijdrage aanvraag OP Zuid	-	-	5.000
<p>Voor de gebiedsopgave A58-Zone was in 2017 voorzien in cofinanciering in de uitvoeringskosten door de GGA. Omdat de opstart van het traject enige vertraging ondervond waardoor de uitvoeringskosten uiteindelijk in 2018 zullen landen, heeft deze cofinanciering in 2017 geen doorgang gevonden.</p>			
<i>Programma Social Innovation & Bedrijfsvoering</i>			
Bijdrage deelnemende gemeenten	1.276.089	1.270.698	1.283.330
REAP	200.000	-	-
<p>De bijdrage door deelnemende gemeenten is gedurende het jaar bijgesteld op basis van de daadwerkelijke inwoneraantallen per 1 januari 2016. Dit is niet in een begrotingswijziging verwerkt.</p>			
Totaal	1.496.089	1.400.721	1.398.353

LASTEN	Begroting	Begroting na wijziging	Werkelijk
	2017	2017	2017
	€	€	€
<i>Programma Mens & Samenleving</i>			
Uitvoeringsagenda 3D	25.000	25.000	24.915
Jeugd	50.000	50.000	56.254
Wmo	40.000	40.000	39.776
Facilitering ontwikkelprogramma Care	30.000	30.000	30.000
Participatie	115.000	115.000	126.049
DITTS	50.000	50.000	50.000
Veiligheidscoördinator	50.000	50.000	-
Veilige en leefbare omgeving	20.000	9.373	4.372
Totaalprogramma Mens & Samenleving	380.000	369.373	331.366

Het positieve resultaat wordt veroorzaakt doordat de financiële bijdrage voor de veiligheidscoördinator niet meer door Regio Hart van Brabant betaald hoeft te worden. De overschrijding van het budget Participatie wordt veroorzaakt door een extra bijdrage van € 11.500 in het kader van het project Jeugdwerkloosheidsvrije zone.

Programma Leefomgeving & Milieu

Gebiedsgerichte opgaven	60.000	45.000	50.897
Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting	50.000	50.000	50.700
Educatie en voorlichting NP Loonse en Drunense Duinen	40.000	53.663	48.663
Uitvoering programma Vitaal Leisure Landschap	80.000	181.000	179.910
Faciliteren ontwikkelprogramma's Midpoint Brabant	100.000	180.000	158.747
Initiatieven duurzaamheid	60.000	75.000	55.078
Totaalprogramma Leefomgeving & Milieu	390.000	584.663	543.995

De onderschrijding op het budget Faciliteren ontwikkelprogramma's Midpoint Brabant (MPB) wordt veroorzaakt doordat de voorziene uitgaven voor het programma Smart Industry vrijwel geheel binnen de projecten binnen MPB konden worden opgevangen.

Ten aanzien van Initiatieven duurzaamheid zijn voor het ontwikkelen van de Green Deal Regionale Energie kosten voorzien. In september is het besluit tot inzet hierop genomen, waardoor de uitvoering van de werkzaamheden deels in 2018 plaatsvindt.

<i>Programma Economie</i>			
Servicepunt externe Financiering	45.000	45.000	46.085
Actualisatie detailhandelsfoto	-	12.500	12.500
Totaalprogramma Economie	45.000	57.500	58.585

Tijdens Dear Future is een event over financiering georganiseerd voor deelnemers uit het MKB in de regio Hart van Brabant. Vanuit het servicepunt externe financiering is hiervoor extra inzet geweest, waardoor meer uren zijn gemaakt dan voorzien.

Programma Social Innovation & Bedrijfsvoering

<i>Programmamakosten</i>			
Social Innovation Tour	5.000	5.000	5.000
Hart van Brabantdagen	20.000	20.000	16.778
Hart van Brabantradendagen	20.000	20.000	12.114
Hart van Brabant Thema-avonden	15.000	15.000	18.589
Hart van Brabant Award	5.000	5.000	1.051
Marketing & Communicatie	40.000	40.000	20.228
Bijdrage Koningsdag	-	-	50.000
<i>Apparaatskosten</i>			
Programmamanager	50.000	50.000	67.406
Programmacoördinatoren	270.000	270.000	256.035
Communicatieadviseur	42.500	42.500	11.344
P&C	32.000	32.000	17.630
Secretariële ondersteuning	70.000	70.000	80.628
Accountantskosten	10.000	10.000	10.000
Fiscale ondersteuning	-	-	9.988
Administratiekosten	5.000	5.000	28.695
Secretariaatskosten	1.500	1.500	1.000
Overige apparaatskosten	35.000	29.609	67.047
REAP	200.000	-	-
Totaalprogramma Social Innovation & Bedrijfsvoering	821.000	615.609	673.533

De overschrijding op dit programma wordt voornamelijk veroorzaakt door het besluit om € 50.000 vanuit Regio Hart van Brabant bij te dragen aan de organisatie van Koningsdag 2017. Daarnaast is specialistische inhuur noodzakelijk gebleken voor het opstellen van de jaarrekening 2016 en fiscale en juridische advisering.

Totaal	1.636.000	1.627.145	1.607.479
---------------	------------------	------------------	------------------

Gerealiseerd totaal saldo van baten en lasten	- 139.911	- 226.424	- 209.126
--	------------------	------------------	------------------

Mutaties in reserves	Begroting	Begroting na wijziging	Werkelijk
	2017 €	2017 €	2017 €
<i>Programma Mens & Samenleving</i>			
Toevoeging Algemene Reserve	-	- 10.627	-10.627
<i>Programma Leefomgeving & Milieu</i>			
Toevoeging Algemene Reserve	-	- 24.860	- 24.860
Ottrekking Reserve Werkagenda	-	109.500	109.500
<i>Programma Economie</i>			
Ottrekking Reserve Werkagenda	-	12.500	12.500
<i>Programma Social Innovation & Bedrijfsvoering</i>			
Ottrekking Algemene Reserve	139.911	139.911	139.911
Totaal resultaatbestemmingen	139.911	226.424	226.424
NOG TE BESTEMMEN	-	-	17.298

Toelichting op de baten

Ontvangen bijdragen 2017 (Werkagenda)		2017 €	2016 €
	Inwoners	Bijdrage	Bijdrage
Dongen	25.413	77.001	76.185
Gilze en Rijen	26.152	79.241	78.195
Goirle	23.111	70.026	69.042
Hilvarenbeek	15.164	45.947	45.126
Loon op Zand	22.929	69.475	68.880
Oisterwijk	25.835	78.280	77.196
Tilburg	212.941	645.211	634.944
Waalwijk	47.021	<u>142.474</u>	<u>140.139</u>
Subtotaal	398.566	1.207.655	1.189.707
Heusden		75.675	75.000
Baarle Nassau		-	-
Totaal		1.283.330	1.264.707

7.2 Wet Normering bezoldiging Topfunctionarissen

Met ingang van 2013 is de Wet Normering bezoldiging Topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) van kracht. Hieruit volgt de verplichting om in de jaarrekening 2017 melding te maken van:

1. alle (gewezen) topfunctionarissen en hun bezoldiging;
2. overige medewerkers in dienst van de gemeente indien zij de norm overschrijden;
3. uitkeringen wegens beëindiging van het dienstverband van alle topfunctionarissen en van alle andere medewerkers indien deze uitkering de norm overschrijdt.

De maximale bezoldiging voor 2017 volgens de WNT bedraagt € 181.000. In dit bedrag is inbegrepen de beloning, belastbare kostenvergoedingen, voorzieningen voor beloning op termijn (m.n. pensioenpremie). Toetsing aan de norm vindt plaats naar rato van omvang fte en duur dienstverband in het jaar.

Voor de gemeenschappelijke regeling Regio Hart van Brabant is de functie lid van het algemeen bestuur als topfunctionaris aangemerkt binnen de WNT. De leden van het algemeen bestuur zijn genoemd in onderstaande tabel. De functie is onbezoldigd. Ook waren er geen uitkeringen wegens einde dienstverband.

Toezichthoudende topfunctionarissen

<i>bedragen x € 1</i>	P. Noordanus	Th. Weterings	M. Kleingeld
Burgemeester van gemeente	Tilburg	Tilburg	Waalwijk
Functie(s)	Voorzitter AB/ Lid DB	Voorzitter AB / Lid DB	Vicevoorzitter AB / Lid DB
Duur dienstverband	1/1 – 29/09	28/11 - 31/12	1/1 - 31/12
Individueel WNT-maximum	20.232	2.529	18.100
Bezoldiging			
Beloning	-	-	-
Belastbare onkostenvergoedingen	-	-	-
Beloningen betaalbaar op termijn	-	-	-
Subtotaal	-	-	-
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	-	-	-
Totaal bezoldiging	-	-	-
Motivering indien overschrijding	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

<i>bedragen x € 1</i>	M. Starmans-Geleijns	J. Boelhouwer	M. Stappershoef
Burgemeester van gemeente	Dongen	Gilze en Rijen	Goirle
Functie(s)	Lid AB / Lid DB	Lid AB	Lid AB
Duur dienstverband	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Individueel WNT-maximum	18.100	18.100	18.100
Bezoldiging			
Beloning	-	-	-
Belastbare onkostenvergoedingen	-	-	-
Beloningen betaalbaar op termijn	-	-	-
Subtotaal	-	-	-
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	-	-	-
Totaal bezoldiging	-	-	-
Motivering indien overschrijding	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

<i>bedragen x € 1</i>	J. Hamming	R. Augusteijn	R. Palmén
Burgemeester van gemeente	Heusden	Heusden	Hilvarenbeek
Functie(s)	Lid AB	Lid AB	Lid AB
Duur dienstverband	1/1 - 26/9	27/9 - 31/12	1/1 - 31/12
Individueel WNT-maximum	13.339	4.761	18.100
Bezoldiging			
Beloning	-	-	-
Belastbare onkostenvergoedingen	-	-	-
Beloningen betaalbaar op termijn	-	-	-
Subtotaal	-	-	-
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	-	-	-
Totaal bezoldiging	-	-	-
Motivering indien overschrijding	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

<i>bedragen x € 1</i>	W. Luijendijk	H. van Aart	H. Janssen
Burgemeester van gemeente	Loon op Zand	Loon op Zand	Oisterwijk
Functie(s)	Lid AB	Lid AB	Lid AB
Duur dienstverband	1/1 – 15/11	20/11 - 31/12	1/1 - 31/12
Individueel WNT-maximum	15.819	2.083	18.100
Bezoldiging			
Beloning	-	-	-
Belastbare onkostenvergoedingen	-	-	-
Beloningen betaalbaar op termijn	-	-	-
Subtotaal	-	-	-
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	-	-	-
Totaal bezoldiging	-	-	-
Motivering indien overschrijding	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

7.3 Overige gegevens

7.3.1 Algemene reserve

In artikel 29, lid 7, van de gemeenschappelijke regeling is bepaald dat de omvang van de algemene reserve ten hoogste 10% mag omvatten van de begroting van het jaar, volgend op het jaar waarop de rekening betrekking heeft (exclusief lasten jeugdhulp).

De omvang van de algemene reserve per 31 december 2017 is niet hoger dan de vastgestelde maximale omvang.

De becijfering daarvan is als volgt:

	2017	2016
	€	€
Saldo algemene reserve bij afsluiting van het voorgaande boekjaar	59.471	60.040
Overheveling vanuit Reserve Werkagenda en Reserve BWS	84.091	-
Reeds in primaire begroting door AB besloten dotatie en onttrekking aan algemene reserve	139.911 -/-	1.274 -/-
Bij: nog te bestemmen resultaat	17.298	122.705
Omvang algemene reserve na toevoeging te bestemmen resultaat	20.949	181.471
Voorstel storting in reserve werkagenda	-	122.000 -/-
Reeds in jaar besloten overheveling van budget	35.487	-
Omvang algemene reserve na voorstel	56.436	59.471
Maximale omvang van algemene reserve mag 10% zijn van de begroting van volgend jaar (exclusief lasten jeugdhulp)	196.650	163.600
Overschrijding van de maximale omvang	n.v.t.	n.v.t.

7.3.2 Voorstel resultaatbestemming

Aan het algemeen bestuur zal worden voorgesteld het te bestemmen resultaat € 17.298,- toe te voegen aan de algemene reserve.

8. Vaststellingsbesluit

Vastgesteld door het algemeen bestuur van Regio Hart van Brabant

Tilburg, 9 juli 2018,

Th.L.N. Weterings

Voorzitter Regio Hart van Brabant

S.P.F. Kapitein

Programmadirecteur Regio Hart van Brabant